

AVRUPA KONSEYİ KARARLARI VE SOSYAL HİZMET UZMANLARINDAN SOSYAL ÇALIŞMACILAR VE DE SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİLERE...

“Avrupa Konseyinin 09.10.1991 Tarihli Kararı Perspektifinde Bir Değerlendirme”

SHU Nihat Tarımeri

GİRİŞ ve “İnsan Hakları Evrensel Bildirisi”

1.Yeryüzünde dünyaya hediye edilen canlılar arasında ki “insan” ve günümüzde öne çıkardığımız “*insan hakları*” , tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlükler içindir.10 Aralık 1948 tarihinde BM Genel Kurulda kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından 27.Mayıs 1949 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*¹” ; insanların kim oldukları, neye inandıkları, sevdikleri insanlar için onurlarının da korunması insanlık ve insanlık tarihi için önemli dönüm noktası olmuştur. Hayatlarının korunması dahil bu yönde oluşan engelleri de ortadan kaldırmanın günümüzde temel hedef olması, insanlık tarihini de birlikte içermektedir. Hayatlarının korunması insanlık tarihi açısından zorlu süreçte “insan hakları”; ırk, ulus, etnik köken, din, dil ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanların yararlanabileceği haklar olarak vurgulanmaktadır. Kölelikten ve/ya kulluktan, kişilerin toplumda yer aldığı konumları/statüleri ile oluşan kimlikler açısından kişilerin ait olduğu topluluktan, özgür ve eşit yurttaşlık şeklinde üst kimliğe dönüşmüş olması ve sözleşme ile hak sahiplerine yönelik evrensel kimliği de ayrıca kazandırılmıştır. İnsanlık tarihinin önemli dönüm noktalarından birisi de 1215² deki **Magna Carta** olup 1789’daki Fransız Devrimleri gibi dönüm noktalarını içeren zorlu süreçte hak sahiplerine yönelik hakların kullanımıyla herkesi eşit ve kişileri özgür kılmak evrensel kimliğe de dönüşmüş olup insan hakları terimi, amaç ve hedefi de birlikte içermektedir. Bu haklara saygıyı öncelik yapmakta, hakların korunması, geliştirilmesi de temel amaç ve hedeftir.

2.Yönetim hukuku açısından yasama, yürütme, yargı dahil kurum ve yapıları da içeren “Devlet” sorumluluğu ve yükümlülüğünü de öne çıkarmaktadır. Taraf olma özelliği ve yükümlülük insan hakları açısından “**hukuk**”, “**felsefe**” ve “**siyaset**” gibi üç boyut ise tarihsel açıdan birlikte ele alınmıştır. Bu süreçte zaman zaman ve farklı farklı şekillerde “*insan*” ve kimliklerini de ele almış olup günümüzde hala yeni bakışlara ve çatışmalara neden olmaktadır. Özellikle de “*insanın*” odak ve/ya özne olabilmesi hukuk sistemi içinde yer alıp almamasıyla ilgili önemli nedendir. Diğer neden ise bilim ve uygulama alanında “*insanın*” öncelikle özne/odak olarak ele alınıp alınmaması ile ilgilidir. Hukuksal dahil korumak ve yardımda bulunmak bu bağlamda öncelikler arasındadır. Doğa dahil çeşitli açılardan yoksun kalan grupların da ayrıca korunmasının yanı sıra düşüncelerini de ifade etmeleri ve yapılan tercihlerin açıklamaları ve ifade edilmelerinin korunması günümüzde hak sahipleri açısından hukuksal güvenceyi araçlarla birlikte amaç ve hedef yapmaktadır. Dolayısıyla yeryüzünde yer alan canlılardan “*insanın*” “*kişi*” olarak konumlanması, statüye sahip olması ve kişiye yönelik ödev ve göreve yönelik öne çıkan üç boyut arasında var olması gereken uyum ve gelişmeler insanlık ve bakış/perspektif için de aynı zamanda temel göstergedir. Toplu halde yaşamasının doğası gereği, felsefe açısından insan, sosyal bir varlık ve/ya hayvan olarak ele alması bağlamında farklı bakışlarda bu sürecin arasındadır. İnsana yönelik düşünce birikimiyle kaynaklık eden felsefe ve yine buna dayalı olarak hem hukuk hem siyaset ile ilgili boyut ve gelişmeler insanlık tarihi ve bakışlar için ayrıca önemli olmaktadır. Kişiler ve kimliklerle birlikte oluşan toplulukların birlikteliği ile öne çıkan toplumdaki kişilerin ve toplulukların birlikte geçinmesi ve adaletli davranılmasına yönelik böyle süreci de öne çıkarmaktadır. Bu birliktelikle oluşan düzen, buna yönelik yönetim ve “*hukuk*” insanlık tarihi ve gelişmeler kişilere ve toplumlara yönelik davranışları da etkilemekte ve belirlemektedir. Davranışlara yönelik düzen ve hukuka kaynaklık ise felsefe ve gelişmeler içinde belirleyici unsur olarak öne çıkmaktadır. Toplulukta yer alan kişilere ve kimliklere yönelik iş bölümü ve dayanışmayla birlikte öne çıkan rol ve görev konusunda davranışlar için öne çıkan ödevlere yönelik hizmetler

¹ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

² [Magna Carta | Definition, History, Summary, Dates, Rights, Significance, & Facts | Britannica](#)

yönetim, “siyaset” ile ilgili boyut içinde diğer önemli unsurdur. Üç boyut insanlık tarihinin ve sürecin de temel parçası olup bu yöndeki uyum insan için sahip olunan hakları önemli ve anlamlı kılabilmektedir.

3.İnsanlık tarihi açısından kişilerin toplumda yer alması, iyi geçinmesi ve kimliklerine göre konumlanmasına yönelik bakış uzun bir tarihi ve geçmişi de içermektedir. Yeryüzüne gelen yavru veya bebek ile başlayan, evreleriyle birlikte ölümle sona eren sürede ortaya çıkan tehlikelerle birlikte yaşamda kalması sürecin parçasıdır. Sorumlulukla birlikte her açıdan gelişmesi, çevresinde yaşadığı alandakiler arasındaki ilişki, gelişmeleri içeren süreç, tutum, davranış ve ödevleri de bu açıdan önemli kılmalıdır. Tutum ve davranış(lar) insanı, yeryüzünü anlamayı ve düşünme birikimiyle oluşan felsefe gibi boyut hem kişilerin hem de topluluklar da ki davranış ve gelişmelerin temel kaynağı olabilmektedir. İnsanlık tarihinde kişilerin ve toplulukların birbirleriyle geçinmeleri, soyunun devamı ve de tehlikelere karşı dayanışması, doğruluk ve doğru davranmanın da ödevler arasında öncelik olup böyle bir düzen, hukukun oluşması ve gelişmesine neden olabilmektedir. İnsanın hem yeryüzünde hem de toplulukta var olması için öngörülen kuralların lütuf yerine yaşamlarının eşit şekilde sahip olduğu temel haklar açısından ele alınması insan hakları gibi hukukun ve insanlığında gelişmesine nedendir.

4.Günümüzde insan hakları açısından geline nokta için zorlu ve uzun geçmiş ve oluşturulan öyküyü birlikte içermektedir. İnsan dahil düşünme ve evreni, yeryüzünü anlama bağlamında felsefe boyutu ile oluşan kaynaklık, bu öykülerinde parçasıdır. Düzen oluşturmaya yönelik kaynaklık, hukuk açısından ayrıca öne çıkan insan hakları, “insanın” odak veya özne olması ve eşit koşullarda hak sahiplerinin savunulması günümüzde ödev ve görevler arasında öncelik olmuştur. Haklara eşit şekilde ulaşılması için toplumu, toplum yapan ortak davranış, kişilerinde özgür kılmasına yönelik temel bir davranıştır. Özellikle haklara yönelik ilkelere eşit ve saygılı davranma, hukuk ve adalet açısından önemli bir bakış/perspektif olup tehlikelerin önlenmesi endişeleri, kaygıları da öne çıkarmaktadır. Sosyal ortam ve yaşam alanları dahil yer alan faktörlere yönelik korunma ve geliştirmeye yönelik ödev ve görev , ortak davranma ,günümüzde ortak toplumsal sözleşmenin birlikte oluşturması, felsefe, siyasal ve yönetimsel, hukuksal boyutlar, bakış ve geçmişi de birlikte öne çıkarmaktadır.

5.Çağlar içinde insan tarihi ve üreme ile soyun devamı açısından “aile” sosyal kurumlardan biridir. Ayrıca Tanrılardan dan, tek Tanrıya dönüşmesi ve kaynağı kutsal kitaplardan alan “din”, önemli kurumdur. İbadetin ötesinde hayattaki alanları kuşatan, kucaklayan ve yasakları içeren kurallara uymaya yönelik yapı ile kimliğini de öne çıkarmaktadır. Bu yapının arasında ki aile, sosyal alanda yer alan güçsüz ve savunmasız kişilerin ve toplulukların tehdit ve tehlikelerden önlem ve tedbirlerle korunmasının da temel ödevler arasındadır. Öne çıkan davranış(lar) ve de etkiler için temel ihtiyaç ve hakların, anlayış noktasına gelinmesini de içeren insanlık öyküsü söz konusudur. İnançların farklı şekilde yorumlanması ve yönetim açısından yaşanan arasında Kıta Avrupa’sında yaşanan mezhepler savaşı da bu öyküler arasındadır. Bu öyküde zorlu ve mücadele sonucu, son iki asır öncesi bilindiği gibi “insanın” odak /özne olduğu uzun ve zorlu savaşlar aynı zamanda özgürlük ve eşitlik mücadelesini öne çıkarmaktadır. Bu süreçte insan haklarına farklı farklı kaynaklardan bakılması da önemli bir neden olmuştur. Bu farklı farklı bakış yerine insanlık açısından temel hak ve özgürlüklerin evrensel değerlere dayalı anlayışla, toplumsal açıdan davranılmanın günümüze taşınmış olması ise yine bilindiği gibi oldukça yenidir.

Bu süreç ve gelişme Türkiye vatandaşları içinde önemli olmuştur. Savaşlarda insanların birbirleriyle yok edilmesi gibi gerçeklerle söz konusu gelişmeler sürecinin de parçasıdır. Acı süreç ve gelişmelere bağlı olarak Birinci ve devamı olan İkinci Dünya Savaşı sonucu ortaya çıkan acılarının da tekrar edilmemesi temel bir amaç olmuştur. Birinci Dünya savaşı başaramamış ve sonunda Türkiye Cumhuriyeti’nin dahil olduğu 50 ülkenin ortaklığı sonucu 24 Haziran 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler gibi kurumun oluşturulmasına neden olmuştur. İnsanlık tarihi içinde önemli bir dönem başlamıştır. Savaşları ve barışa yönelik tehdit ve tehlikeleri önlemenin önceliğiyle; ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmak ve uluslararası ekonomik ve sosyal iş birliğini sağlamak amacıyla oluşturulan kurumun organları arasında Genel Kurul temel organlardan birisidir. 10 Aralık 1948 tarihli Genel

Kurulda “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”³ de bu bakışla kabul edilmiştir. Genel Kurulda kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyetinin kabul edildiği sözleşme d 6 Nisan 1949 tarihli Başbakanlık Kararı ile Resmi Gazetede yayınlanmış olup temel hak ve özgürlükler içinde önemli bir kaynaktır. Haklar arasında; bütün insanlar özgür, onur ve hakları yönünden eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşçe davranmalıdırlar. (Md.1) Herkes, ırk, renk, cins, dil, din, siyasal ya da herhangi bir başka inanç, ulusal ya da toplumsal köken, varsıllık, doğuş ya da herhangi bir başka ayırım gözetilmeksizin bu Bildirgede açıklanan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Bundan başka, ister bağımsız ülke uyruğu olsun, isterse bağımlı, özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke uyruğu olsun, bir kişi hakkında, uyruğu bulunduğu devlet ya da ülkenin siyasal, adli ya da uluslararası durumu bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.(md.2) Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.(Md.3)Hiç kimse köle ya da kul olarak kullanılamaz; kölelik ve köle alım satımı her türlü biçimiyle yasaktır.(Md.4) Hiç kimse işkenceye ya da acımasız, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza ya da muameleye uğratılamaz.(Md.5) Herkes, nerede olursa olsun, kişiliğinin tanınması hakkına sahiptir.(Md.6) şeklinde haklarlar birlikte insanlık açısından dönüm noktadır.

6.BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi / Belgesinin, Türkiye Cumhuriyeti tarafından kabulü dahil bölgeler ve kıtalar açısından da önemlidir. Coğrafya özelliği dışında ortak değerler açısından oluşturulan Avrupa Konseyi gibi kurumsal yapının 1949 yılında kurucu üyeler arasında yer alması ve gelişmeler de Türkiye için diğer önemli bir dönüm noktasıdır. Birinci dünya savaşı sonucu işgal edilen ülkeden bağımsızlık savaşı sonucu sahip olan genç Türkiye Cumhuriyeti’nde, Aydınlanma sürecine dayalı olarak öne çıkardığı devrimler arasında Türk Kanunu Medenisi (ki “medeni” kelimesi Medineli kelimesini içermektedir), kişilerin özgür ve eşit kılınması içinde önemli bir dönüm noktasıdır. Toplulukların ait olduğu kimlikten üst kimliğe dönüşme de kişilerin topluma karşı sorumluluğunu da öne çıkarmaktadır. Kulluktan, özgür ve eşit kimliği ile 1926 yılında İsviçre Yurttaş/Medeni Kanun’u tarafından aynen uyarlanmış olması ve pozitif (dünyevi) hukuk örneklerinde birisi olup öne çıkarılan vizyonla tek kanun, iki ülke özelliği genç Türkiye Cumhuriyeti’ni Batı sistemine dahil etmiştir. Böyle bir bağımsızlık öyküsün de özgür ve eşit yurttaş konumla, toplumda yer alan kişinin hukuksal güvenliğinin de sağlanmasını içeren gelişmeler arasında ise yine görüldüğü gibi “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması İlişkin Avrupa Sözleşmesi (AİHS)”⁴ 4.Kasım 1950 yılında 10 Avrupa Konseyi üye ülkeleri tarafından imzalanmıştır. Haklar konusundaki anlayışla 3.9.1953 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. İngilizce ve Fransızca metin 20.3.1952 tarihinde Türkiye tarafından çekincelerle birlikte imzalanmış; 19.3.1954 tarihli Resmî Gazetede de yayımlanmıştır.

7.İnsan haklarına saygı, korunması ve geliştirilmesinin amaç ve hedef edinmesiyle öne çıkan AİHS; asgari hak ve özgürlükleri güvence altına alınması özgür ve eşit yurttaşlık, politikalar için de öncelik olmuştur. İnsan Hakları Evrensel Belgesine yönelik ilkelere de ek olarak sosyal ve ekonomik hakları içeren “Avrupa Sosyal Şartı (ASS)”⁵ ise 18 Ekim 1961 yılında imzalamış olması (gelişmelerle - Gözden Geçilmiş-Avrupa Sosyal Şartı) AİHS nin de tamamlayıcı belgesidir. Avrupa’nın sosyal anayasasıdır. Ölçü ve kurallar usul ve prensipler açısından da önemlidir. Çalışma hayatı ve sosyal korumayı da içeren sözleşme zaman içinde çeşitli şekilde gözden geçirilmiştir. Son metin çekince koyarak 6.Ekim 2004 tarihinde imzalanmış ve 27 Haziran 2007 tarihinde TBMM de kabul edilmiştir. Son metin dahil 1961 tarihli metin birlikte ele almayı da gerektirmektedir.

AİHS ve insan haklarının korunması ve geliştirmek için önemli araçlardan birisi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesidir. (AİHM) Avrupa Konseyinin de parçasıdır. İnsan haklarına yönelik amaç ve hedefle 1959 da kurulmuştur. Türkiye açısından ise 28 Ocak 1987 tarihinde AİHM ne bireysel başvuru hakkını tanımıştır. Mahkemenin zorunlu yargı yetkisini ancak 28 Ocak 1990’da kabul etmiştir.

³ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>

⁴ <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf>

<http://www.mfa.gov.tr/insan-haklari-ve-avrupa-konseyi.tr.mfa>

⁵ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-78-454>

8. İnsan haklarının korunması açısından Avrupa Konseyi ile oluşan birliktelik ve insan haklarına bakış için uzun ve zorlu süreç görüldüğü gibi önemli bir dönüm noktası olması bu öykünün parçasıdır. İki binli yıllarda Avrupa Birliği ile ilişkiler ise diğer önemli bir dönüm noktasıdır. Türkiye açısından yeni bir dönem açısından 7.5.2004 tarihinde Anayasa'nın 90.maddesinde yapılmış olan değişiklikle⁶ başta BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, AİHS ve de Avrupa Sosyal Şartı' da yer alan hak ve ilkelerin iç hukukun parçası olması evrensel ilke ve değerleri önemli kılmıştır. Hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü açısından ortaya çıkan bu özellikler Avrupa ve sahip olunan sistem açısından daha da önemli kılmaktadır. Sosyal devlet özelliğini de birlikte ele almamız günümüzde yoğun şekilde yaşanan sosyal ve hukuksal sorunlar açısından insan hakları ile ilgili boyutun, sosyal hizmetlere yönelik bakış ve gelişmeler arasında söz konusu bazı son uygulamalar ve etkiler, Avrupa Konseyinin 1991 tarihli kararın birlik ele alınmasını da gerektirmiştir..

Sosyal Çalışmacıların/Sosyal Hizmet Uzmanlarının rol ve görevleri

9. Bilindiği gibi AB ve ilişkiler bağlamında reform olarak açıklamaların devamı olarak 30.Mayıs.2019 tarihinde Adalet Bakanlığı tarafından “*Yargı Reform Strajesi*” Belgesi⁷ açıklanmıştır. Buna bağlı olarak 24.10.2019 tarihinde Resmî Gazete de yayınlanmış 7188⁸ sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Özellikle de çocuk ve kadınlar açısından ceza hukuk dahil usullere yönelik düzenlemeler temel hak ve özgürlükler konusunda yaşayan sorunlar, aynı zamanda insan hakları ile ilgili boyutu ve anlayış için geline nokta da yansıtmaktadır. 7188 sayılı Kanunun 22. Maddesi ise TCK.103 maddesine yöneliktir. Çocukların istismarına maruz kalan çocuklar ve mağdurlar ile ilgilidir. Soruşturma sürecinde yer alan çocukların savcı ve hakimler tarafından yüz yüze dinlenilmesi konusunda bir yetkinliğe, vasa sahip olunmaması nedeniyle ortaya çıkan bu ihtiyaç nedeniyle özel bir ortamda çocukların rahatlıkla ifade edilmesi için bir merkezden bahsedilmektedir. Bilindiği gibi Mağdur Hakları Kanun tasarısında yer alan uygulamanın bu kanun ile gerçekleştirilmesi de sağlanmıştır. Gerekçede ise bahsedilmiş merkezler arasında çocuk izleme merkezlerinden somut olarak bahsedilmektedir.

5271 sayılı CMK Kanunun 236/4.5ve 6 maddelerine yönelik 7188 sayılı Kanunu 22. Maddesinde yer verilen “*merkezlerde uzmanlar aracılığıyla*” ;“*uzmanlar*” ve “*merkezler*” ibarelerden bu yönde bahsedilmektedir. Ancak söz konusu “uzmanlar” konusunda rol ve görevleri belli olmadığı gibi

⁶ Milletlerarası andlaşmaları uygun bulma

MADDE 90- Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

Ekonomik, ticarî veya teknik ilişkileri düzenleyen ve süresi bir yılı aşmayan andlaşmalar, Devlet Maliyesi bakımından bir yüklenme getirmemek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmamak şartıyla, yayımlanma ile yürürlüğe konabilir. Bu takdirde bu andlaşmalar, yayımlarından başlayarak iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisine sunulur.

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik veya idarî andlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkra göre yapılan ekonomik, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-yargi-reformu-stratejisi-belgesini-acikladi/1493077>

<https://yargireformu.adalet.gov.tr/>

https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/yargi-reform-strajesi-belgesi-600-binden-fazla-lekelendirilmis-cocuk-ve-utanicak-sayilar-icin-cagri-1/>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/yargi-reform-strajesi-belgesi-600-binden-fazla-lekelendirilmis-cocuk-ve-utanicak-sayilar-icin-cagri-2/>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/yargi-reform-stratejisi-1-paket-ve-cocuklar-dahil-adalete-hukuka-aykirligi-engellemek-icin-cagri/>

⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191024-25.htm>

2012/20 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle Sağlık Bakanlığında kurulmuş Çocuk İzleme Merkezinde çeşitli şekilde yer alanlar için “adli görüşmecisi” den bahsedilmektedir.⁹ Sağlık sisteminde yer alan sosyal çalışanların da yer aldığı bir durumda söz konusudur. Ancak hekim, hemşire, çocuk gelişimci, psikolog, psikolojik danışmanlık gibi çeşitli meslekler açısından benzer bir yetki ve görev mümkün kıldığı gibi unvan ve kadroları konusunda bir belirsizlikte bu uygulamanın parçasıdır. Diğer taraftan ceza usul hukuku açısından kanunda yer alamayan ve idari tasarruf şeklinde kurulmuş olan yapıdan dolayı alınan kararların ve oluşana mağduriyetlerin bu açıdan değerlendirilmesi adil yargılama, savunma hakkı gibi hakların hukuksal açıdan sorgulanmasını gerektirmektedir. Sağlık Bakanlığında yer alan sosyal çalışmalar açısından en azından 1.9.2020 tarihine kadar bu kanunsuzlukla oluşan mağduriyetlerin giderilmesini de öncelik yapmaktadır.

10.Yine 10.6.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde¹⁰ suça sürüklenen çocuklar dahil suç mağdurlarına yönelik düzenlemeler arasında görüldüğü gibi sosyal çalışma görevlileri dışında “adli destek görevlileri” şeklinde yeni bir kadroda oluşturulmuştur. Kararnamenin 2/1- a maddesine göre adliye bünyesinde “psikolog”, “pedagog” ve “sosyal çalışmacı” kadro ve görevleri adli destek görevlileri şeklinde de tanımlanmıştır.

2013 yılından beri Adalet Bakanlığında kanunlaşmamış Mağdur Hakları Daire Başkanlığınca mağdur ve suça sürüklenen çocuklar dahil kırılgan grup için yapılan tanımlamaya yönelik adliye bünyesinde kurulan adli destek ve mağdur hizmetleri müdürlüklerinin kurulması bu kadrolaşmaya yöneliktir. Resmî Gazete’de yayımlanmamış olması rağmen Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği ile kurulmuş bir uygulamanın da devamıdır. Aynı zamanda 7188 sayılı kanun dahil bu uygulamaların devamı olarak en son bir genelge yayınlanmıştır¹¹.

11.Böyle bir süreçte suç mağdurlarına desteklenmesi amacıyla öne çıkan 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi arasında adliyelerde “**adli görüşme odaları**” şeklindeki uygulama çocuklar ve çocukların nasıl korunduğu ile ilgili olup hukuka ve insanlığa bakışını da yansıtmaktadır. Çocuklarla ilgili iş ve işlemlerde çocuğun yüksek yararı ilkesi dikkate alınacağından da bahsedilmektedir. Söz konusu “Adli Görüşme Odaları” ise yine 2013 yılında Adalet Bakanlığınca kurulmuş bu yapı ve suça maruz mağdura yönelik uygulamanın devamıdır. Kaynağı yasalarda yer almamasının yanı sıra Resmî Gazetede de bile yayınlanmamış bir yönetmelikte¹² söz konusudur. 32 maddeyi içeren ve Kanunlarda yer almayan bir uygulamaya yönelik “uzman” ve kadrodan bahsedilmiş keyfikeyf tanım ile rol ve görev alan kişilerce gerçekleştirilmek istendiği bir uygulama, amaçlanmıştır. Ceza usul açısından öncelik böyle keyfiyef uygulamalar arasına da dahil edilmiş olup Adalet Bakanlığı tarafından 24.2.2017 tarihli bu iç yönetmelik ile gerçekleşen bu uygulama TBMM ‘de hâlâ kanunlaşmamıştır. Bunun yerine bu uygulama Kararnameye taşınmıştır.

12.Adalet Bakanlığı ve adliye bünyesinde “psikolog”, “pedagog” ve” “sosyal çalışmacı” kadrolarında çalışan “adli destek görevlileri ”den bu şekilde bahsedilmiş olması aynı zamanda 5395 sayılı Çocuk

⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004-5.htm>

<https://behcetuzch.saglik.gov.tr/TR,305178/cocuk-izlem-merkezleri-nde-calisacak-adli-gorusmeciler-icin-sertificali-egitim-programi-basladi.html>

<https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-42930/cocuk-izlem-merkezleri-hakinda-genelge.html>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/magdur-cocuklar-cocuk-izleme-merkezi-cim-ve-sosyal-hizmet-icin-farkli-bir-bakis-1/>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/magdur-cocuklar-cocuk-izleme-merkezi-cim-ve-sosyal-hizmet-icin-farkli-bir-bakis-2/>

https://jag.journalagent.com/behcetuz/pdfs/BUCHD_6_1_9_14.pdf

¹⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200610-1.pdf>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/yargi-reform-ve-cocuk-haklari-adina-7188-sayili-kanunda-cocuk-ve-kadınlar-acısından-anayasaya-aykırılıklar-icin-oneri-ve-cagrı/>

¹¹ <https://basin.adalet.gov.tr/adalet-bakanligindan-adli-gorusme-odaları-genelgesi>

¹² <https://cigm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/232020114201ADL%C4%B0%20G%C3%96R%C3%9C%C5%9EME%20ODALARI%20Y%C3%96NETMEL%C4%B0%C4%9E%C4%B0.pdf>

<https://www.unicef.org/turkey/media/8701/file/7-%20GORUSME%20ODALARI%20%C3%96zet%20Rapor%20-%20Tasarlanm%C4%B1%C5%9F.pdf%20.pdf>

<https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15457>

<https://www.adaletmedya.net/adli-gorusme-odaları-raporu/>

Koruma Kanun'(ÇKK)¹³ da yer alan “sosyal çalışma görevliler” ile ilgili diğer boyut ve gelişmelerinde birlikte ele alınmasının gerekmektedir. Bu kanun aynı zamanda sosyal hizmet uygulamaları için önemli olup “*Avrupa Sosyal Şartında*”¹⁴ yer alan sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı içinde ayrıca önemlidir. 7188 sayılı kanunda yer alan “uzmanlar” dahil halen uygulamalarda çeşitli şekilde yer alan sosyal çalışmacıları da içeren boyut 2005 yılından beri devam eden sürecinde aslında devamıdır. 2005 yılında Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış tasarı bilindiği gibi TBMM de ele alınmış ve 5395 sayılı “Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)” 1.7.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹⁵ Sosyal çalışma görevliler ile ilgili iki düzenleme dışında kanun halen yürürlüktedir. Adalet Komisyonunda yapılan görüşmeler sonucu bir süreçte yaşanmaktadır. Gerekçe ve tasarı dahil TBMM de yer alan bilgilerin¹⁶ yanı sıra yaşanan sürecin birlikte ele alınması gerektirmektedir. ÇKK ile medeni hukuk açısından çocukların korunması ve bu yönde önlemler, tedbirler açısından bazı uygulamalar bu şekilde kanunlaşmıştır.

Koruma adına TCK.31’inde da yer alan düzenlemelere yönelik bazı uygulamalar için ceza mahkemeleri yeniden yapılandırılmıştır.2253 sayılı Kanun ile mevcut yapı yerine çocukların genel mahkemelerde yargılanmaması için yine çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinin kurulmasıyla çocukların ağır cezalara maruz kalmaları sağlanmıştır. Dolayısıyla çocukların korunması yerine cezalandırmaya odaklanan bakışın korunması amacıyla kanunda öne çıkan “koruma” başlığı başta çocuklar ve insanlık açısından yanıltıcıdır. Bu yanıltma “ÇOCUK KORUMA(MA) KANUNU”¹⁷ özelliğini de kazandırabilmiştir. Zehirli ağacının meyvesinin de zehirli olduğu gibidir.

13.Bu özelliği ile ÇKK’nun 4. Maddesinde çocukların üstün yarar ve esenliğinin gözetilmesinden bahsedilmektedir. Önsözünde yer alan Pekin, Havana ve Riyad Kurallarının da yer aldığı BM: Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) açısından yaşam koşulları ve sosyal ortam konusunda bir inceleme ise bu kanunda ayrıca düzenlenmiştir. Yine ÇKK da yer alan tanımlar arasında “*korunma ihtiyacı olan çocuk*” ve “*suça sürüklenen çocuk*” şeklinde ki tanım ile TCK.31. maddesi dahil “*sosyal inceleme*” ve “*sosyal inceleme raporu (SİR)*” ÇKK’nün 33-35¹⁸ maddeler ayrı bölümde ele alınmıştır.

ÇKK’ nun 3/1.e maddesin ki tanımla birlikte “sosyal çalışma görevlileri “¹⁹ve “*Sosyal çalışma görevlerinin görevleri*” ilgili bölümün yanı sıra “*sosyal inceleme*” ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. 2012 yılında yapılan bir düzenleme ile psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun mesleğine sahip kişilerce özellikle “*sosyal inceleme*” yapılması da mümkün kılınmıştır.

14.Böylece sosyal hizmet/ konusunda eğitim almış sosyal çalışmacılarca düzenlenmesi gereken SİR ‘nun psikolog dahil kendi meslekleri dışında benzer yetki ve görev öne çıkmıştır. SİR özellikle bir risk yönetmeyi içermektedir. Özellikleri, gelişimleri dahil çocuk ile ilgili kişisel bilgiler sahip olmasının yanı sıra önleyici ve öngörmeyi birlikte içeren bir inceleme, sosyal hizmet yöntem ve araçlarına ile mümkün olur. Bu yönde bir yetkinliğin aranılmasını da öncelik yapmaktadır. Evrensel uygulamalar/pratikler ve sözleşmeler de bu yöndedir. Fakat ÇKK ile öngörülen SİR düzenlenmesi dahil benzer görevlerce sahip olduğu yetki ve

¹³ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-haklari-ve-cocuk-korunama-adina-sosyal-hizmetin-ve-adaletin-yozlastirilmasi-ve-de-engellenmesi-uzerine-bir-bakis/>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-korunama-kanunu-koruyucu-ve-destekleyici-sozde-tedbirler-ve-aci-durum/>
<http://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-genclik-ceza-adalet-uygulamasindaki-sorunsal-yaklasim-ceza-sorumlulugu-ve-yanlis-islevsizlestirilen-sosyal-inceleme-raporuna-bir-bakis/>

¹⁴ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/avrupa-sosyal-sarti-14-madde-gercege-aykiri-ceviri-ile-sosyal-hizmetler-icin-kara-leke-2/>

¹⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf>

¹⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c091/tbmm22091125ss0963.pdf>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/cocuk-korunama-kanunu-ve-mustafa-ruhi-sirinin-gunlukleri/>

¹⁷ <https://www.amazon.com.tr/%C3%87ocuk-Koruma-ma-Kanunu-1/dp/9759864398>

<https://www.imge.com.tr/kitap/cocuk-koruma-ma-kanunu-2-nihat-tarimeri-9789944705066>

¹⁸ 5395/Madde 35- (1) Bu Kanun kapsamındaki çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk hâkimleri veya Cumhuriyet savcılarınca gerektiğinde çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyalçevresini gösteren inceleme yaptırılır. Sosyal inceleme raporu, çocuğun, işlediği fiilin hukukianlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğininmahkeme tarafından takdirinde göz önünde bulundurulur.

¹⁹ e) (Değişik: 13/6/2012-6327/38 md.) **Sosyal çalışma görevlisi:** Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,

görev bağlamında çocuğun, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin mahkeme tarafından SİR nun takdirinde olduğu öngörülmektedir. TCK 31inci maddesinde yer alan 12-18 yaş grubundaki “suça sürüklenen (!)” çocukların, gençlerin geleceği belirlenmektedir. ÇKK kapsamında yer alan korunma ihtiyacı olan çocuklar açısından çocukların üstün yararının gözetilmesi için keyfikeyf bir usul ve uygulama dolayısıyla 2005 yılında beri halen devam etmektedir. Özellikle “suça sürüklenen çocuk” tanımının damgalayıcı, ayırmacı ve de yaşam, sağlık, eğitim gibi temel hak ve özgürlüklere aykırı olduğu gibi ÇHS ve AIHS açısından masumiyet karinesi/suçsuzluk hakkı ile birlikte Avrupa Sosyal Şartında yer alan sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı gibi koruma boyutları bu süreçte göz ardı edilmektedir.

Dolayısıyla ÇKK da yer alan düzenleme ve yapılanmaya sahip bakışla birlikte SİR düzenlemesi dahil sosyal çalışmacılarca sahip olan yetki ve görevlerin bazı diğer meslekler için genişletilmiş olması görüldüğü gibi 2012 yılında daha da gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi Adalet Bakanlığı tarafından “Hükümetin teklif ettiği metin” de “e) Sosyal çalışma görevlisi: Pedagoji, psikoloji, sosyal hizmet ve çocuk gelişimi ve eğitimi alanlarıyla ihtiyaç duyulan diğer alanlardaki meslek mensuplarını,” şeklinde yer alması yerine Adalet Komisyonun kabul ettiği metin ise “e) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,” şeklinde olup bu metin TBMM de kabul edilmiştir. TBMM de yer alan bilginin 16.sayfasında yer alan bu bilgi ile “pedagoji” ve “çocuk gelişimi” konusunda eğitim almış kişilerden bahsedilmiştir. Halbuki 1982 yılında YÖK tarafından pedagoji bilim ve uygulama ortadan kaldırılmıştır. Muhtemelen “pedagoji” eğitimin ortadan kaldırılmasıyla ilgili bu durum nedeniyle bunun yerine psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji ve sosyal hizmet alanında eğitim almış kişiler şeklinde yeni bir metin söz konusudur.

15.Aynı zamanda sosyal hizmet alanında eğitim almamış olmasına rağmen psikolog ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik mesleğine sahip kişilerce SİR düzenlenmesi dahil benzer yetki ve görev adalet adına mümkün kılınmıştır. Ayrıca söz konusu psikolojik danışmanlık ve rehberlik ile ilgili eğitim sadece Türkiye’ de dir.. ABD de bazı eyalet dışında ve Kıta Avrupa’sında da benzer bir eğitim olmadığı gibi psikoloji alanda bazı yerlerde ancak yüksek lisan eğitiminin söz konusu olması gerçekler arasındadır.

Diğer taraftan 9.1.2003 tarihli 4787²⁰ sayılı Aile Mahkemeler ile düzenlemenin 5’inci maddesin de “pedagog”, “psikolog” ve “sosyal çalışmacı” şeklinde uzmanlar ayrı ayrı şeklinde yer almaktadır. ÇKK bağlamında yer alan “pedagog” ların TBMM yer alması engellenmiş ve bunun yerine “psikolojik danışman ve rehberlerin” yer aldığı bir düzenleme söz konudur. Dolayısıyla her iki mahkeme arasında yer alanlar görev ve unvanlar açısından çelişkili bir durum da 2005 yılında ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda diplomaya sahip olmayan bir “pedagog” ²¹dan bahsedilmektedir.

16.Bilindiği gibi yasalaşmamasına rağmen 2013 yılından beri söz konusu olan Mağdur Hakları Daire Başkanlığının sürecinde bazı çalışmalar yayınlanmaktadır. Bu çalışmalar arasında “Çocuk Teslim Sürecinde Mağduriyet Odaklı Yaklaşım” ²² başlıklı bilgide bu çalışmalar arasındadır. 2017 yılında yayınlanmış çalışmada aile mahkemelerinde yer alan “pedagog” lar ilgili rol ve görevleri bu çalışmada ²³yer almaktadır. Adalet Bakanlığında yayınlanan bu bilgiye göre 1980’li yıllarda fakültelerin pedagoji

²⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c002/tbmm22002020ss0015.pdf>

²¹ <http://www.aktuelpsikoloji.com/turkiyede-26-yildir-pedagog-yetismiyor-3257h.htm>

²² https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dergi/22102020134332cocuk_teslimi_raporu7_7_2017_.pdf

²³ “**Pedagog;** Pedagog, çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, duygusal, ahlaki vb. gelişimlerini izleyen, takip eden ve bu gelişimin olması gerektiği gibi sürmesine katkı sağlamayı amaç edinen insanlara denir. Pedagoji terimi de genel olarak eğitim bilimi anlamında kullanılır (Kanat, 1966; Aktaran;Belgin, 2011: 94). Ülkemizde 1980’li yıllarda fakültelerin pedagoji bölümlerinin kapanması neticesinde yalnızca lisans diploması ile akademik olarak pedagoğ unvanına sahip kişiler artık bulunmamaktadır.Buna karşın gerek 9/1/2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun’un “Aile mahkemeleri bünyesinde bulunan uzmanlar” kenar başlıklı 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci bendinde yer alan “Üzere Adalet Bakanlığınca, tercihan; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı atanır.” hükmü, gerekse de 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun “Tanımlar” kenar başlıklı3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde yer alan “Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını ifade eder.” hükmü gereğince Aile,

bölümlerinin kapanması neticesinde yalnızca lisans diploması ile akademik olarak pedagoğ unvanına sahip kişilerin artık bulunmadığı açıklanmaktadır. Bu gerçeğe ek olarak 2005 yılında yapılan pedagoğ alımları, pedagoğ bölümünün olmaması nedeniyle, en az dört yıllık eğitim veren eğitim fakültelerinden pedagojik formasyon olarak mezun olanlar arasından 2004 KPSS sonuçlarına göre atandığı da açıklanmıştır.

17.Yasada karşılığı olmadan ve sahip oldukları diplomanın dışında pedagoğ alımlarında ise eğitim “psikolojik danışmanlık ve rehberlik” konusunda eğitim almış kişilerin bu kadroda yer almalarının adalet hizmetinde sağlanması şeklindeki açıklama hukuksuzluğun ve adaletsizliğin de bir itirafıdır. Adalet Bakanlığı tarafından söz konusu idari tasarrufla böyle bir atanma sonucu adalet ve sosyal hizmetin yozlaştırılmasının da önemli örneğidir. Anayasanın 2’inci, 90 ve 137’inci maddeleri rağmen adalet ve hukuk adına kanunun nasıl arkasından dolanıldığı bir durumda ortaya çıkmaktadır. Ortada gerçek bir “pedagoğ” olmadığı ve bir diploma söz konusu olmamasına rağmen görüldüğü gibi sahte/çakma pedagoğ üretilmiştir.

Çocukların üstün yararı açısından bu durum “herkesin doğru bildiği yanlış” şeklindeki “galat-ı meşhur²⁴” deyimine uygun önemli örneklerdendir. Bilindiği gibi Arapçada mugalata, “galat” kökünden gelmektedir. Herkesin doğru bildiği yanlışla da “galat -ı meşhur” denmesi de bu yüzdendir. Mantık hileleri kullanıp, dil cambazlığı yaparak halkı aldatma sanatını adlandırmak içindir. Eski Yunan’da sofistler ücretle bunun dersini de verirlermiş. Sokrat, Eflatun ve Aristo, söz cambazlığı ve kelime düzenbazlığının, halkın gerçekleri öğrenmesine engel olacağını düşünerek 2500 yıl önce bu akıma karşı felsefi ve ahlaki mücadeleyi bu yüzden başlatmıştır. Kurumlar dahil yozlaşma ve çürüme içinde önemli bir deneyimin yansımasıdır.

18.Özellikle böyle deneyimler sonucu SİR düzenlemesi dahil sosyal çalışmacılar dışında kendi eğitim ve mesleklerinin dışındaki kişilerce düzenlenmesine çocuk gelişimciler ve sosyologlar gibi diğer meslekler 2012 yılında dahil edilmiştir. Adalet ve sosyal hizmet alanında sosyal hizmet konusunda eğitim almış kişilerce bazı hizmetlerin gerçekleştirilmesi yerine farklı farklı ve kendi meslekleri dışında yetki ve görevin sağlanması aynı zamanda hem adaletin hem de sosyal hizmetin yozlaşmasına neden olmuştur.

Dolayısıyla 2005 yılında ÇKK da sosyal çalışmacıların/sosyal hizmet uzmanlarının da yer aldığı “sosyal çalışma görevlileri” ve farklı farklı meslek ve rollere sahip olanların benzer kılındığı yetki ve görev ile sosyal hizmet ve adalet hizmetinden bahsedilmektedir. Bu bakış ile en son olarak suç mağdurlarının desteklenmesine yönelik 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde söz konusu “adli destek görevlileri” arasında sosyal çalışmacıların yanı sıra psikolog ve de “pedagoğ” ların yine birlikte yer alması ve SİR’nun düzenlenmesi dahil benzer yetki ve göreve sahip olması hak sahipleri açısından da önemlidir. Bu durumun insan hakları dahil bu boyutunda değerlendirilmesini gerekmektedir.

“B.M.İnsan Hakları Yüksek Komiserliği”

19. Özellikle sosyal hizmet ve adalet hizmetinde yer alan sosyal çalışmacılar açısından insan hakları boyutunun ele alınması bağlamında Türkiye de ki gelişmeler, aynı zamanda Birleşmiş Milletlerdeki kurumlar içinde bilindiği gibi önemli odaktır. BM de oluşturulan kurumlar arasında “İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (BM İnsan Hakları) Ofisi²⁵, insan hakları konusunda önde gelen birlikteliğinin

Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri bünyesinde çalıştırılmak üzere pedagoğ alımları yapılmaya devam etmektedir. Bu kapsamda ilk olarak 2005 yılında yapılan pedagoğ alımları, ülkemizde pedagoğ bölümü olmaması nedeniyle, en az dört yıllık eğitim veren eğitim fakültelerinden pedagojik formasyon olarak mezun olanlar arasından 2004 KPSS sonuçlarına göre yapılmıştır. Daha sonra ve hala yapılan pedagoğ alımlarında ise eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri (psikolojik danışmanlık ve rehberlik, eğitim programları ve öğretim, eğitimde ölçme ve değerlendirme, eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi) bölümlerinden mezun olanlar arasından Kamu Personeli Seçme Sınavı ve mülakat sonuçlarına göre yapılmaktadır” şeklindedir.

²⁴ https://tr.wikipedia.org/wiki/Galat-%C4%B1_me%C5%9Fhur

²⁵ <https://www.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/WhoWeAre.aspx>

yansımasıdır. Aynı zamanda insan hakları konusunda ortaya çıkan sorunların giderilmesi içinde çözüm noktasıdır. Görüldüğü gibi Genel Kurul tarafından hem Yüksek Komiserlik (İHYK) hem de Ofis, tüm insan haklarını teşvik etmek ve korumak için görev, amaç, hedefi de öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda insan hakları programı gibi tedbirlere yönelik uygulamalar insan haklarına saygı ve korunmasını temel amaç yapmaktadır. BM İnsan Hakları ve Birleşmiş Milletler ve ülkeleri birbirine bağlı kılan ortaklık ise BARIŞ,GÜVENLİK ; İNSAN HAKLARI ve KALKINMA şeklinde üç temel ayak için bütünleşme ve korunmasına yönelik rolü de öne çıkarmaktadır.

20.Böyle bir rol ile öne çıkan “İnsan Hakları Yüksek Komiserlik (İHYK)” ve Ofis, uluslararası insan hakları standartlarının sahada uygulanmasını desteklemek; alanlarına yönelik teknik uzmanlık ve kapasite geliştirme şeklinde yardım sağlama bu rol ve görev içindir. İnsan haklarının korunmasında sorumluluğu üstlenen hükümetlere yükümlülüklerini yerine getirme konusunda yardım etmek ve bireylerin haklarını talep etmelerini desteklemek görüldüğü gibi öncelikli görev arasındadır. Ayrıca, insan hakları ihlalleriyle ilgili olarak değerlendirme bu görevler arasındadır. Bu görevle insan hakları ile ilgili alanlara, bileşkenler yönelik örneğin sağlık, çocuklar, çocuk hakları dahil adalet, iklim, göç, azınlıklar, eğitim, çevre, demokrasi, yurttaşlık, yaşlılar, engelliler gibi insanı ilgilendiren alandaki sorunlar ve disiplinler bu başlıklar altında da toplanmaktadır. Alanlarına yönelik uzmanlık bağlamında hukuksal açıdan öne çıkan araçlar arasında ise görüldüğü gibi insan hakları konusunda education/ öğretim ve eğitimde önemli alanlardan birisidir. Alan ve uzmanlık konusu ile ilgili sorun ve araçlar arasındaki gruplaşma, rol ve görevler için de öne çıkmaktadır. İHYK ve Ofis ile insan haklarına yönelik yapılanma web sayfasında yansımaktadır. Örneğin adalet hizmetine yönelik öne çıkan hukuksal belgeler adalet ulaşım içinde ayrıca önemlidir.²⁶ Yine Kadın hakları ve Sosyal Hizmet/Yardım başlığı altındaki alana yönelik belge ve metinlere de yer verilmektedir. İnsan haklarına ulaşım konusu da öğretim ve eğitim söz konusu haklara saygı, korunma ve geliştirilmesi için de öncelikli bir alan olarak öne çıkmaktadır. Hak sahibinin savunmasız kılınmasına yönelik “öğretim/education” gibi alan başlıkla öğretim/education ve eğitim/traning ve de alana yönelik ayrı bir raporlama konusunda özel raportör(ler), birim de ayrıca yer verilmektedir.

Ayrıca İHYK ve Ofis yapılanması arasında yer alan organlar arasında “İnsan Hakları Konseyi”; Evrensel dönemsel İncelemeler, İnsan Hakları Komisyonları; Özel Prosedürler ve Bağımsız Komiteler

²⁶ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/UniversalHumanRightsInstruments.aspx>
[Birleşmiş Milletler Mahpusların İşlenmesinde Standart Asgari Kurallar \(Nelson Mandela Kuralları\)](#)
[Mahkumların Tedavisinde Temel İlkeler](#)
[Her Tür Tutukluluk veya Hapis Cezası Altında Bütün İnsanların Korunması Esasları](#)
[Birleşmiş Milletler Özgürlüklerinden Yoksun Çocukların Korunması İçin Kurallar](#)
[Tüm İnsanların İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırılmaya Karşı Korunması Deklarasyonu](#)
[İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme \(CAT\)](#)
[İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeye Ek Seçmeli Protokol \(OPCAT\)](#)
[İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalandırmaya Karşı Mahkumların ve Tutukluların Korunmasında Sağlık Personeli Rolüne İlişkin Tıbbi Etik İlkeleri](#)
[İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Etkili İncelenmesi ve Belgelendirilmesine İlişkin İlkeler](#)
[Ölüm cezasına çarptırılanların haklarının korunmasını güvence altına alan güvenceler](#)
[Yasa Uygulama Yetkilileri için Davranış Kuralları](#)
[Yasa Uygulama Görevlilerince Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin Temel İlkeler](#)
[Birleşmiş Milletler Gözaltında Olmayan Tedbirler İçin Standart Asgari Kurallar \(Tokyo Kuralları\)](#)
[Birleşmiş Milletler Gençlik Adalet Yönetimi için Asgari Standart Kurallar \(Pekin Kuralları\)](#)
[Ceza Adalet Sisteminde Gençler ile İlgili Eylem Rehberi](#)
[Birleşmiş Milletler Gençlik Suçluluğunu Önleme Yönergeleri \(Riyad Kuralları\)](#)
[Suç Mağdurları ve İktidarın Kötüye Kullanımı İçin Temel Adalet İlkeleri Beyanı](#)
[Yargının Bağımsızlığına İlişkin Temel İlkeler](#)
[Avukatların Rolünde Temel İlkeler](#)
[Savcıların Rolü Hakkında Rehber](#)
[Hukuki, Keyfi ve Özet İcraların Etkili Önlenmesi ve İncelenmesine İlişkin İlkeler](#)
[Bütün İnsanların Zorla Kaybolmaya Karşı Korunması Hakkında Deklarasyon](#)
[Çare ve Tazminat Hakkı Temel İlke ve Kılavuzları](#)
[Bütün Kişilerin Zorla Kaybetmelerden Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme](#)
[Birleşmiş Milletler Kadın Mahkumların Tedavisine İlişkin Kurallar ve Kadın Suçlular İçin Gözaltına Alınmayan Önlemler \(Bangkok Kuralları\) \(PDF\)](#)
[Cezasızlıkla mücadele eylemi ile insan haklarının korunması ve tanıtılması için güncellenmiş ilkeler seti](#)

bu organların parçasıdır. Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi ve örneğin Çocuk Hakları Komitesi²⁷ de bu organlar arasındadır. Karara ve yorumların yanı sıra bireysel başvuru için söz konusu çekincenin Türkiye açısından kaldırılması komite ve organlar için ayrı önemdedir.

İnsan Hakları Öğretimi /Eğitimi ve Sosyal Çalışmacı/ Sosyal Hizmet Uzmanı

21.BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile evrensel açıdan “*insan*”, “*insanlık*” ve haklarına odaklanması ve bu yöndeki yapılanma, odaklanan alanlardaki uzmanlık ve bunların arasında yer alan “*education/öğretim*” alanına yönelik başlıklar altında insan haklarına yönelik education/öğretim ve training/eğitim başlığı da öne çıkmaktadır.²⁸ Hak anlayışına sahip olunmasına yönelik bölüm ve alan başlık altında kısaca ve özetle görüleceği gibi insan haklarının, ancak kişilerin korunmalarına ilişkin bilinçli ve sürekli taleple sağlanabildiği vurgulanmaktadır. Bu amaçla , insan hakları öğretim ve uygulaya yansıtan eğitimle tüm bireylerin kendi haklarını ve başkalarının haklarını korumaya teşvik eden değerleri, inançları ve tutumların teşvik edilmesi amaçlardan birisidir. Ortak sorumluluğun anlaşılması ve insan haklarına değer verilen ve saygı duyulan sosyal boyutlar, adil ve adaletli topluma ulaşmak için çaba sarf etmek diğer temel amaçlar arasındadır.

22.Bu amaçla “İHYK” tarafından yerine getirilen diğer görevler arasında, insan hakları alanındaki eğitim ve toplumu bilgilendirme programlarının koordine edilmesi için Genel Kurul kararına dayalı ödev ve görev yer almaktadır. Yüksek Komiserlik Ofisinin çalışma ve görevleri arasında programı, bu açıdan koordine etmek, kaynak ve araçları geliştirmek ve de teknik iş birlikleri geliştirmekte öne çıkmaktadır. Ayrıca “*İnsan Hakları Eğitimi Hakkı- İnsan hakları eğitimi ile ilgili uluslararası ve bölgesel araçların hükümlerinin bir derlemesi*” başlıklı bölüm de bu yönde olup önemli bir kaynaklık ve rehberlik noktası olarak öne çıkmaktadır.

Evrensel boyut ve “*insan hakları öğretim ve eğitim*” ile çeşitli boyutları da içeren öğrenme sürecinde anlamaya yönelik yöntem ve araçları öne çıkarmaktadır. Bu yöndeki ödev bağlamda “*bilgi, beceri ve yetkinlikler*” ile ilgili olarak insan hakları standartları ve mekanizmaları/uygulamaları/araçları hakkında bilgi edinme; günlük yaşamda hayata geçirebilecek beceriler edinme, yöntem ve araçlar arasında öne çıkmaktadır. “*Değerler, tutumlar/davranışlar*” açısından ise değerlerin geliştirilmesi ve insan haklarını destekleyen tutumların/davranışların güçlendirilmesi hem kişisel hem topluluklar hem de toplum içinde hedeftir. “*Davranış, eylem*” ile ilgili olarak insan haklarını savunmak ve desteklemek için söz konu eylemi teşvik etmek için yöntem ve araçlara yol göstermek bu programlar arasındadır.

23.Uluslararası toplumun fikir birliği, insan hakları eğitimi ile ilgili uluslararası ve bölgesel araç ve belgelerden oluşan metinlerin veya alıntılarının yanı sıra organizasyon tarafından kronolojik sıraya göre düzenlenmiş bu hükümleri açıklayan ilgili kurumların genel yorum / önerilerini içeren derleme, önemli bir yol göstericidir. Bakış ve ölçüleri de öne çıkarmakta olup hukuk ve bilim açısından normatif hiyerarşi ve tedbir içinde önemli kaynaktır. İnsan hakları konusunda belgelerin ve bölgesel açıdan ortaya çıkan ortak hukuksal belgelerdeki bilgilere ulaşılması için de böyle bir yöntem ve zemin sağlanmıştır. Ayrıca insan hakları dahil sözleşmelerin korunması ve geliştirilmesi konusundaki hedef ve araçlar diğer bir deyimle teori ve sahadaki tutum ve davranışları da içeren uygulamaların birbirine uymaması günümüzde hala önemli sorundur. Bölgesel açıdan sorunlar ele alındığında Avrupa açısından kurum ve yapılarla insan hakları ve sosyal hakların birbirlerine uyumlu olması önemli örnektir. **Bölgesel açıdan öne çıkan Avrupa Konseyi ve konsey tarafından alınan kararlar arasında ise görüldüğü gibi sosyal çalışmacı/hizmet uzmanlarına ve de kamusal hizmetler arasındaki sosyal hizmetlere yönelik 91/16 sayılı karar²⁹ Türkiye de söz konusu olan sosyal**

²⁷ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIndex.aspx>

<http://www.cocukkorumatürkiye.com/bm-cocuk-haklari-komitesine-bireysel-basvuru-hakkinin-farkinda-misiniz/>

<http://www.cocukkorumatürkiye.com/ceviri-yanlisliklar-ve-cocuk-haklarina-dair-sozlesme-bm-pekini-kurallarına-yonelik-tespitler-adalet-adina-cocuklara-gencilere-etkiler-2/>

²⁸ <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx>

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Listofcontents.aspx>

²⁹ <http://psikososyalhizmet.com/blog/2019/09/24/bm-insan-haklarinda-sosyal-hizmet-uzmanlarinin-yeri-ve-onemine-dair/>

[https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/11RecommendationNoR\(91\)16toMembersStatesontheTrainingofSocialWorkersandHumanRights\(1991\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/11RecommendationNoR(91)16toMembersStatesontheTrainingofSocialWorkersandHumanRights(1991).aspx) (Not:İngilizce metin SHU İmdat Artan tarafından Türkçeye tercüme edilmiştir.)

hizmetler içinde önemlidir. Hem insan hakları hem de saha da eğitim ve uygulama için teori ve uygulamalara uyum, kaynak ve ölçüyü de öne çıkarmaktadır.

24.Bu karar, aynı zamanda Kıta Avrupası dahil zaman ve uzunluk gibi standart ve ölçü ile ilgili benzerlik, süreç içinde örnektir. Tarihsel süreçte bilindiği gibi Fransız devrimine kadar uzunluk çeşitli şekilde ölçülmüştür. Örneğin Osmanlı döneminde “arşın” da bir ölçüdür. Farklı farklı ölçü bu çeşitliğin de bir parçasıdır. Çarşıda kumaş farklı ölçülürken mimari ve inşaatla ise farklı ölçmek ve bakmak bu örnekler arasındadır. Ticaret dahil toplumlar arasındaki uzunlukla ilgili farklılığın ortadan kalması Fransız Devrimi ile olup yeni dönemi de başlatmıştır. Krallık/Monarşi ve Kilise Hukuku yerine Kilise gibi yorumlanan ve oluşturulan kurum ve kimlik açısından oluşan ilişki ve ayırım konusundaki hukuk ve yönetsel bakışla öne çıkan laik yapılanma ile doğmanın dünyevileşmesi bağlamında “sektülerleşme” kişi ve kimlikler içinde önemlidir. Rönesans ve Aydınlanma sürecine bağlı modernleşme, bilime dayalı çalışmalar sonucu “uzunluk” birimi ve ölçüsü olarak metre ve metrik sistemin ortak kabulüyle de dünyanın günümüzde ölçülmesi dahil bu süreçte ortaya çıkan çeşitli sorun Kıta Avrupa’sında görüldüğü gibi ortadan kaldırılmıştır. Sistem ve süreç açısından bu örnek ve ortaklıkla ağırlık ölçüsü de “kilo” olarak ele alınması dahil bu yöndeki gelişme Türkiye açısından ölçü ve standartlar ancak genç Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki devrim ve Aydınlanma sürecinin benimsenmesiyle kabul edilmiştir. Kurumlarla oluşan ilişki ve yapılar açısından öne çıkan “laiklik” ilkesi boyutu diğer taraftan Anglo Sakson sistem açısından da önemli olup karşılaştırma da uzunluk ve ağırlık ile ilgili ölçü ve standartlar, devletin resmi dinin Anglikan Kilisesi ile bütünleşen Birleşik Krallık ve ABD de halen inç, fit, yarda ve mil gibi farklı şekilde ölçülmesi hem sistem hem ölçü hem de uygulama açısından önemli ve farklılık içinde önemli bir örnektir.

25.Sistem dahil böyle özelliklerle evrensel ve yerel ve/ya bölgesel açıdan böyle bir özelliği içeren bu karar;

“11. Tavsiye No. R (91) 16 Üye Devletlere Sosyal Hizmet Uzmanları ve İnsan Haklarının (1991) Eğitimi”³⁰

(9 Ekim 1991 Bakanlar Komitesi’nden Uyarlanmıştır)

Bakanlar Komitesi Avrupa Konseyi Yasasının 15.b maddesinin koşulları altında,

Avrupa Konseyinin amaçları olan üyeler arasında daha iyi bir dayanışma elde etme, özellikle insan haklarını ve temel özgürlükleri daha da geliştirmeyi ve sürdürmeyi başarmayı göz önünde bulundurma;

İnsan hakları ve temel özgürlükleri ve Avrupa Sosyal Şartı Anlaşması altında korunmasını üye devletlerin sorumluluğu olarak göz önünde bulundurulacağı varsayımıyla;

Avrupa konseyinin eğitimde halihazırda geniş bir programa sahip olduğunu, insan haklarının desteklenmesi ve korunmasında en önemli element olduğu inancını göz önünde bulundurma; Demografik, sosyal ve ekonomik değişimlerin toplumda yer aldığını göz önünde bulundurma;

Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda, bu değişimlerin sonucu olarak, sosyal hizmet uzmanları sıkça toplumun savunmasız insanların bakım-gözetimine dahil olurlar ve dahası onların durumlarıyla ilgili sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlarlar;

Bu karmaşanın ve sosyal hizmet uzmanlarının bu yerlerdeki yükün ağırlığının farkında olarak ki onlar belki ihtiyaçlar ve çatışmalar içinde yüz yüze oldukları en derinden kabarmış insan hakları sorunlarıdır;

Unutulmamalıdır ki o her zaman şunlarla ilgilidir:

- *sosyal hizmet uzmanlarının eğitimi (Karar (67) 16),³¹*

Fransızca ve İngilizce metin : <https://rm.coe.int/090000168091d58a>

³¹ Council of Europe 1967. *The role, training and status of Social Workers*. Resolution (67) 16, 29th June. - <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804eae1a>

- toplumda farklı sosyal gruplara insan haklarını öğretmeyi desteklemek (Karar (78) 41),³²

Üye devletlerin hükümetlerine öneriler:

- a. Uygun eğitim kurumlarını sosyal hizmet uzmanlarının eğitimlerinin her aşamasında insan haklarını bütün boyutlarıyla dahil etmelerine cesaretlendirin;
- b. bu kurumları eğitimlerini aşağıdaki satırlara göre planlamaya davet edin:
 - i. Dünyayı değiştirmede sosyal hizmet uzmanlarının rolünü anlama,
 - ii. diğer şeyler yanında, insan haklarını ve vaka-hukukunu, Avrupa Komisyonu ve İnsan Hakları Mahkemesini ilgilendiren uluslararası enstrümanlarda sosyal hizmet ile ilgili elverişli bilgi sağlama;
 - iii. Vaka çalışmalarıyla insan hakları sorunlarını vurgulama, şöyle ki bunlar sosyal hizmet uzmanlarının günlük seçimlerinde ve karar vermelerinde tespit etmelerini mümkün kılar;
- c. örgün eğitimde ve araştırmalarda gerekli olan eğitimcilerin öğrencilerini gelecekteki görevleriyle adapte edecek şekilde insan haklarını yorumlamalarına ve geliştirmelerinin gereğine dikkatlerini çekmek.
- d. profesyonel birlikleri ve sorumlu olan ve yönetici departmanları ve kurumları sosyal hizmet uzmanlarının insan haklarındaki gelişmeleri takip etmelerinin gereğine dikkatlerini yöneltmeye davet etmek;
- e. temel özgürlükler ve insan haklarının korunması hesabıyla profesyonel etik kılavuzunu hesaba katmalar” şeklindedir.

Karar ve Sosyal Hizmetler

26. Kişilerin yeryüzünde temel hak ve özgürlüklerine eşit şekilde sahip olması için çeşitli böyle bir öyküde, süreçte insan haklarına saygı, koruma ve geliştirme konusunda haklar, insanı özne/odak yapmaktadır. Haklar konusunda anlayışa sahip olunmasıyla da “BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği” önemli kurumlar arasında öne çıkmaktadır. Öğretim ve eğitimler ile ilgili olarak bölgesel açıdan Avrupa Konseyindeki bu karar hem insan hakları hem de sosyal haklar ile ilgili olup hem bakış hem sorumluk, nitelik Türkiye için de ayrıca önemlidir. Özellikle de Anayasanın 90/5 maddesinde yapılan değişiklikle sözleşmelerin iç hukukun parçası olması nedeniyle 7.5.2004 tarihinden itibaren günümüzde sosyal hizmetler içinde önemli karardır. Türkiye’nin de dahil olduğu Avrupa Konseyinde insan hakları ve temel özgürlükler bağlamında 07.05.2004 tarihinde sonra AİHS ve yine Avrupa Konseyi açısından öne çıkarılan ASS, dönüm noktasının da parçasıdır. İnsanın ve temel hakların, özgürlüklerin odak olmasıyla da ortaya çıkan farklılıkları engellemek, uygunluk ve tutarlığın da aranılması içindir. Sosyal haklar ve sosyal koruma açısından sosyal hizmetleri ve bu yönde asli ödev ve görev olarak öne çıkan sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanlarının birlikte ele alındığı karar, hak sahiplerinin yanında olması ve “taraf” olunmasına yönelik gerekçe ve dayanaklar ayrı ayrı önemdedir. İnsan hakları konusunda ödev ve görevle sorumluluğu, yöntem ve araçları da öne çıkmaktadır. Toplum, nüfus hareketleri dahil sosyo ekonomik açıdan gözetilmesi, bu gelişmelere bağlı olarak yoksun kılan ve dezavantajlı özel gruplara odaklanması ve önlemler özellikle vurgulanmaktadır. Aynı zamanda sosyal hizmetle konusundaki profesyonelleşme ve nitelik için uyumda hedeflenmiştir. İngilizce orijinal karar metinde ki “Recalling that it has always had concern in: ..” Ve Fransızca metinde ise “Rappelant le souci qu’il a toujours eu d’assurer:..” şeklinde yer

³² [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Resolution\(78\)41ontheTeachingofHumanRights\(1978\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Resolution(78)41ontheTeachingofHumanRights(1978).aspx)

NOT :Bu kararlara ek olarak bu yönde iki karar

Council of Europe 1967. *The role, training and status of Social Workers*. Resolution (67) 16, 29th June. -

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804eae1a>

Committee of Ministers Resolution (78) 41 on the Teaching of Human Rights (1978)

[https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Resolution\(78\)41ontheTeachingofHumanRights\(1978\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Resolution(78)41ontheTeachingofHumanRights(1978).aspx)

Council of Europe, 1996. 1996. *Co-ordinated research in the social field*. The Steering Committee on Social Policy. Council of

Europe:Strasbourg

<https://rm.coe.int/16804ed07d>

almaktadır. “Recalling” ve “concern” sözcüklerin Almanca ile birlikte ele alınmasıyla Türkçeye “dikkate çekme” ve “endişe” ye çevrilmesini mümkün kılmaktadır. Sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanları açısından “dikkat çekme” gibi uyarının yanı sıra endişeye sahip olunması ve de bu yönde eğitim dahil gereken tutum ve davranış rol ve görevleri de karar da öne çıkmaktadır. Bu rol ve görev ise Avrupa Konseyi Bakanlık Komitesinin -AKBK- (67/16) ve (78/41) sayılı kararlar olup temel dayanaktır. Söz konusu AKBK nin 67/16 sayılı kararının devamı olarak ayrıca Avrupa da 1929’dan beri var olan sosyal hizmetler konusundaki yüksek okullara yönelik eğitim ve içerikleri için 1969³³ tarihli karar ve Türkiye açısından var olan eğitim dahil gelişmeler insan hakları ile ilgili gelişimin de parçasıdır. Bu bakışla Avrupa açısından hem AİHS, AİHM ve ASŞ bağlamında insan hakları konusunda anlayışa sahip olunması, öncelikli olarak yoksun kılan çeşitli kişi, grup ve topluluklara yönelik yöntem araçların geliştirilmesi, hak sahiplerinin savunmasız kılınmasını, engellenmesini amaç olarak vurgulanmaktadır. Haklara ulaşım konusunda tavsiyenin/önerinin ötesindeki bu karar, gerekçe ve içerik açısından hukuksal belge ve kaynak özelliğindedir. Yapısal tercihin ötesinde temel hakları ve özgürlük için insan hakları konusundaki bakış ölçü, standart olup nitelik ve liyakat/ehliyet açısından da göstergedir.

27.Karar aynı zamanda insan hakları konusundaki anlayış açısından ve özellikle “*BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*” bağlamında bölgesel açıdan Avrupa ve Avrupa Konseyi ile oluşan birliktelikle AİHS diğer bölge ve kıtalar açısından da özellikle ayrılmaktadır. Karşılaştırma açısından önemli olup AİHS ve AİHM de oluşan kararlarla oluşan içtihatlar ve AKBK kararların ele alınmasıyla insan hakları konusundaki ortaya çıkan sorunların, vakalar ve olgular açısından odaklanılması ve tanımlar, sosyal hizmet yöntem ve araçları için de öne çıkmaktadır. Yetkinlikle birlikte insan haklarına yönelik rol ve görevle yorumlanması, eğitim ve eğiticiler için de ayrı önemde olup araştırma dahil birlikte çalışma konusundaki yöntem ve araçlarda bunların arasındadır. Ayrıca, sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanlarının, insan hakları konusundaki gelişmeleri güncel olarak takip etmesi, ortaya çıkan sorunları dikkate çekmek ise mesleksi boyutu ayrıca öne çıkarmaktadır. Sosyal hizmete dayalı teori ve yöntem araçlar bağlamında uygulamaya yansıyan yüksek eğitim bağlamında diğer mesleksi kuruluşlarla ilişkiler de temel yöntem ve araçlar arasındadır. Temel özgürlükler ve insan haklarının korunması konusunda ise mesleksi etik(ahlak) kurallarına uygunluk evrensel ilkeleri de öne çıkarmakta olup sosyal çalışmacı ve sosyal hizmet uzmanları için özellikle sorumlu kılınması, ödev ve görev olması sosyal hizmetler alanında çalışanlar içinde ayrılmaktadır. Rol ve görev, görüldüğü gibi kararda özellikle vurgulanmaktadır. İnsan hakları açısından hukuk, siyaset ve felsefe ile ilgili boyutların gelindiği bu nokta da haklar ve hak sahipleri açısından özne/ odak olması için gelişme ve çeşitli aşamalar aynı zamanda Türkiye ve Avrupa açısından birlikte ele alınması da gerekmektedir.

28.İnsan tarihinde oluşan öyküler ile günümüzde insan hakları açısından geline noktada sosyal, ekonomik ve “*kültür*” açıdan şiddetli mali yoksunluk dahil güçsüz ve yoksun kılan kişi, grup ve topluluklar insan hakları açısından önemli bir alanı öne çıkarmaktadır. Sosyoekonomik dahil çeşitli etki ve etkenler arasında temel ihtiyaçların karşılanması için öne çıkan yapı ve uygulamalar, yöntem ve araçlar sosyal hizmetler ile ilgili eğitimi, profesyonelleşmeyi ve kamusal hizmetleri de öne çıkarmıştır. Sağlık, eğitim, güvenlik, adalet, çalışma ve çevre gibi hizmetleri, kurum ve yapılarında birlikte ve uyumlu şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Sosyal hizmet konusunda akademik ve uygulamalı mesleksi özelliği sahip olmasına yönelik Avrupa Konseyindeki kararlara da bu neden de yansıtılmıştır. Temel ihtiyaçlar konusunda kişi ve topluluklara yönelik çeşitli etki ve etkenlerin yanı sıra kamu hizmetlerindeki eksiklikler ve bu yönde endişenin görev kapsamında olması da diğer önemli boyutta ödev ve görevdir. Bu asli hizmetlere yönelik yönetsel bakış ise belirleyen unsur ve ölçü olarak öne çıkmaktadır. Çeşitli alanlarda ve hizmetlerdeki bakışla öne çıkan temel haklara yönelik ihtiyaçların giderilmesi ve kaynakların oluşturulması yönetsel ve siyaset açısından önemlidir. Hak sahiplerinin ise çeşitli açılardan savunmasız kalınması önemli etki ve etkenler arasındadır. Buna neden olan sosyal etki ve etkilerin giderilmesi hukuksal güvenceyi ve bakışı da önemli kılarken yöntem ve araçların önemini de öne çıkarmaktadır.

³³ <https://rm.coe.int/0900001680977ef2>
<https://rm.coe.int/0900001680677053>

29.Günümüzde sosyal ve ekonomik açıdan ortaya çıkan haksızlık ve/ya adaletsizle ortaya çıkan çeşitli hukuksal sorunlar ve hukuksal güvence bu açıdan önemli bir boyuttur. Sosyal alan dahil adil ve adaletli davranılmayı da öncelik yapmaktadır. Aynı zamanda temel haklar ve özgürlük konusunda kişilere eşit bakılması ve özgür kılmasına yönelik sosyal adalet için de belirleyici unsurdur. İnsan hakları konusunda farklı farklı anlaşılması içindir. Sosyal adalet açısından kişi, grup ve topluluklara yönelik fiziksel, kişisel ve sosyal açıdan iyilik halinin aranılması ve sosyal iyileştirme konusundaki yetkinlik ise toplumun geleceği için de önemli amaçtır. Eksiklik ve süreklilik ise endişe ve kaygıları birlikte içermektedir. Kaygı dahil endişelerle birlikte sosyal alanda ortaya çıkan etki ve etkenle sonucu sorunlar ve ihtiyaçlar aynı zamanda önleme, koruma ve iyileştirmeye yönelik tedbirleri de günümüzde birlikte ele almayı gerektirmektedir.

Müdahale ve iyileştirme açısından yöntem ve araçlarla öne çıkan sosyal haklar ve sosyal koruma bağlamında öne çıkan ödev ve görevler açısından yöntem ve araçları önemli kılması ise sosyal devlet ve hukuk devlet gibi bir özelliği de özellikle öne çıkarmıştır. Sosyal hizmetler konusundaki eğitim dahil hukuksal açıdan güvencenin ortak sözleşmelerde yansıtılmış olması; yaşam hakkı dahil can güvenliği kadar önemli olan sosyal koruma ve sosyal haklar boyutunu da içermektedir. Avrupa ve bölgesel açıdan ve de Avrupa Konseyinin parçası olan Türkiye Cumhuriyeti'nin parçası olması söz konusu 91/16 sayılı kararı hukuksal belge açıdan ayrıca önemli kılmaktadır. Günümüzde hala insan hakları konusunda kişi, grup ve toplulukların savunmasız kalması dahil yaşanan çeşitli sosyal sorunlar, engeller ve buna neden olan araçlar, adalet ile birlikte ele alınmasını da öncelik yapmaktadır.

30.Kişi, grup ve topluluklar açısından ortaya çıkan farklı farklı alanlarda temel hak ve özgürlükler için öne çıkan iyilik haline ulaşılması konusundaki haksızlıklar ve adaletsizliklerin giderilmesinin amaç ve hedef olması son asırda sosyal hizmetleri, asli görevler arasında öne çıkarmaktadır. Farklı farklı anlayış ve bakış yerine insan hak ve temel özgürlüklerin özne /odak olması , insanların onurlarının korunması , öğretim ve eğitim açısından sosyal hizmet/sosyal hizmetler konusunda eğitim almış sosyal hizmet uzmanı ve/ya sosyal çalışmacıların rol ve görevde yer alması içindir.

1900'lerde başlayan hayırseverlik evrensel sosyal hizmetler dönüşümünü de içeren süreçte insan haklarına yönelik rol, görevler arasında “**ENDİŞE**” ise görüldüğü gibi önemli etkenlerden birisidir. Karar ve endişe ile insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik öne çıkan yöntem ve araçlar aynı zamanda yetkinlik ve donanımı öne çıkarmaktadır. İnsan ve insan haklarının günümüzde odak/özne olması, kişinin toplumda konumlanması ve iyilik haline sahip olmasına yönelik ölçü ve standart insanların onurlarını için öne çıkan ASS ve gerekçe de ki dayanak görüldüğü gibi karara özellikle yansıtılmıştır. Aynı zamanda AİHS ve hukuksal güvence açısından öne çıkan AİHM tarafından oluşan kararlarla birlikte ortaya çıkan içtihatların birlikte ele alınması ve hukuksal bir güvence noktası olması ölçü/standartı öne çıkarmaktadır. Geçmiş ve aşamalar sonucu güven ortamını da sağlamaya yönelik sözleşmelere uygunluk ve tutarlığın aranması içinde temel nedendir. İnsan hakları açısından bölgesel olarak özellikle öne çıkan Avrupa Konseyi ve Bakanlık Komitesinde insan haklarına anlayış ve özne olması konusunda öne çıkan toplumsal ve de kamusal hizmet açısından ödev ve görevlere yönelik sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanları için rol, yetki ve görev konusunda 29 Haziran 1967 tarihli karar için de önemli kaynak ve dayanaktır. Bu yöndeki benzer kararların birlikte ele alınmasını da gerektirmektedir. İnsan hak ve temel özgürlüklere özne /odak bağlamındaki kararda ASS'nın 14. maddesindeki sosyal hizmetlerden yararlanma hakkının yanı sıra sosyal yardım hakkı dahil çalışma ve sosyal korumaya yönelik insan hakları açısından öne çıkan ilkeler yetki ve sorumluluğu öncelik yapmakta olup ödev ve görevle birlikte yöntem ve araçları da öne çıkarmaktadır.

31.Temel ihtiyaçlara ve iyilik haline yönelik insan hakları ve temel özgürlüğe ulaşım konusunda özne/odaklık ve buna dayalı olarak çeşitli alanlar hem birlikte hem de uyumlu bakışı da öne çıkarmaktadır. Sosyal hizmetlere kaynaklık yapan bilim ve teoriden, önleme ve müdahaleleri de içeren uygulamalara yönelik yöntem ve araçlarla eğitim ve profesyonelleşme öncelik olmaktadır. Hukuksal açıdan özellikle bu boyut ele alındığında günümüzde insan hakları ve onurlarının korunması artık ayrı ve özel hukuk alana dönüşümün ve everilmenin de parçasıdır. Kaynağı bilim ve bilgi olmak üzere birliktelik ve uyum yönetsel açıdan da öncelik olmaktadır. İnsan hakları anlayışına farklı farklı bakış yerine evrensel ortak ilke değerlere saygı, adaletli davranılmayı da bu açıdan amaç ve hedef yapmaktadır. Korunması amacıyla konusu ve alanlar için yöntem ve araçlar, asli görev ve hizmetleri

ayrıca öne çıkarmaktadır. Alanları konusunda bilgi ve uzmanlıkla birlikte yetkinlik, nitelik ve ,özellik güven içinde önceliklidir. İnsan haklarının ve insanın özne/odak olması ile öne çıkan saygının yanı sıra hakların korunması endişe ve kaygı içinde temel bir nedendir. Geliştirmeye de yönelik önlem ve koruma dahil gözetimi de içeren tedbirler hizmetini de öne çıkarmak, niteliğinin de parçası olmaktadır. Ödev ve görevler arasında yöntem ve araçların belirlenmesi, yetkinliği ve güven verme hak sahipleri için öncelik yapmaktadır. Güvenle birlikte yetkinlik ve donanım aynı zamanda sosyal ve hukuk devlet niteliği içinde belirleyici olup sosyal adalete ulaşım dahil sosyal hizmetler asli hizmetler arasında yer alması içinde önemli bir nedendir.

32. Kişi, grup ve toplulukların birlikteliğiyle oluşan toplumların doğruluk/adaletli davranılması güven için önemli olup bu yönde uygunluk ve tutarlılıkta öne çıkmaktadır. Doğruluk/adaletli davranışla bakış/perspektif, araç ve yöntem ve de gelişmeler, aşamalar ise gelinen nokta için ayrıca önemlidir. Yaşam alanında etki ve etkenler sonucu sorunlardaki çeşitlilik, hak sahiplerini savunmasız kalmaması ve de güçsüz kılınması ise güven ve yetkinlikle başladığı gibi yöntem ve araçlar açısından var olan geçmiş ve aşamalar uygunluk ve ölçüyü öncelik yapmaktadır. Ölçü ve kurallara kaynaklık yapan bilgi, düzen ve hukuk, insan hakları ile de ilgili boyutların birlikte ele alınmasını da gerektirmektedir. Hem insan hakları konusunda hak sahiplerinin savunmasız kılınmasını, güçsüz kılınması ve sağlamasını engellemek ve de bu yönde öne çıkarılan ödev ve görevdeki araçlar konusundaki nitelik ise bilgi ve kaynakları önemli kılmaktadır. Günümüzde bir ölçü olarak öne çıkan AİHS ve ASŞ ile ilgili boyutları da öne çıkarmaktadır. Hukuk ile ilgili boyut güvence ise önceliklidir. Hukuk ve sistem açısından var olan geçmiş ve aşamalar sonucu usul hukuku dahil hukuk ve adalete bakış içinde temel bir kaynak noktası olup sözleşmeler, gelişme ve aşamalar içinde önemli olmaktadır. Sosyal devlet ve hukuk devlet özelliğine yönelik gelinen noktada insan tarihi açısından modernleşmeyi içeren böyle geçmiş ve aşamalar, karar ve gelinen nokta içindir. İnsan haklarına da yönelik sözleşmeleri içeren bu öyküdeki geçmiş ve aşamalar aynı zamanda gerçekliğin peşine düşülmesi için temel bir nedendir. Avrupa açısından ise sadece bölgesel veya coğrafya özelliğinin dışında sosyal ve ekonomik açıdan uzun bir geçmiş ve aşamalarla oluşan öyküler, kurum ve yapılar içinde önemli geçmiş ve öyküleri de birlikte içermektedir. Güvenli bir alanın oluşmasına yönelik öykü ve süreçte ,yine bu yönde nitelik dahil yöntem ve araç konusunda sosyal hizmet açısından ASŞ ve bu bağlamda 1967 tarihli kararlarla oluşan donanımla 1991 tarihindeki gelinen nokta ve aşamalar geçmiş içinde önemli örnekleri öne çıkarmaktadır.

33.Günümüz açısından güvenli bir yeryüzü için insan haklarına yönelik saygı ve koruma ile sosyal boyut ve tedbirler bu açıdan ayrı bir öncelik olmuştur. İnsanların onurlarının korunması ve hakların geliştirilmesine de yönelik tedbirler arasında öğretim ve eğitim açısından sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanlarının aktörlerden/rollerden birisi olması böyle bir geçmiş ve öykü, karar(lar) içinde görüldüğü gibi önemli nedendir. Bu yöndeki geçmiş ve gelişmelerin/evrimleşmenin 1967 /16 sayılı ASŞ ve 14 madde de yer alan sosyal hizmetler yararlanma hakkı bağlamında ki bu kararının devamı olup gelişmenin de devamı olarak 7 Mayıs 1996 tarihinde sosyal politika ve gelişmeler açısından Bakanlık Konseyindeki kararlar bu yöndeki gelişme ve aşamalar içinde örnekler arasındadır. 1991 tarihli karara nedeninin olmasının yanı sıra sosyal ve ekonomik açıdan gelişmeler, kargaşalar ve sorunların giderilmesine yönelik ödev ve görevler bağlamında müdahale ve/ iyileştirme dahil yöntem ve araçlar konusunda çocuk dahil yoksun ve güçsüz kişiler için önleme, koruma, bakım dahil sosyal iyileştirmeye yönelik uygulamalar endişeleri de birlikte içermeyi gerekmektedir. Bu endişe ve güvenli ortamı sağlamak aynı zamanda riskleri de birlikte içermektedir. Tedbirler ve gözetim gibi güvenin sağlanmasına yönelik niteliği de içeren görevle toplum adına dahil olması söz konusu araçları ve yetkinliği de önemli kılmaktadır. İnsanlara karşı güven vermesinin yanı sıra insan konusunda dert edinme ve endişeler ile ortaya çıkan çeşitli sorunların nedenleri ve özünü anlayarak giderilmesine yönelik donanım ve yetkinlikle birlikte hukuksal ve teknik açıdan uygunluğun aranılması insan haklarının korunması içinde önceliklidir. Güvenle birlikte önlem dahil iyileştirmeye yönelik sosyal iyileştirme konusunda öğretim ve eğitim dahil uygulamalara yönelik politika geliştirmesi gibi böyle ödev ve görev yönetsel açıdan önerinin ötesinde bir ölçü görüldüğü gibi karara yansıtılmıştır. Sosyal alanda etki ve etken bileşenleriyle hak sahipleri açısından ortaya çıkan hem hukuksal hem de uygulamalar açısından ortaya çıkan sorunların giderilmesi ve iyileştirmeye yönelik hizmetler ve yönetsel bakış ise 1991 tarihinden beri temel kaynaklardan birisi olmaktadır. İnsan haklarına yönelik sosyal hizmetler ve asli görev açısında yükletilen sorumluluk bağlamında sosyal

çalışmaları/sosyal hizmet uzmanlarını da “*taraf*” yapmaktadır. Hak sahiplerinin yanında olunmasını ve savunulması ile de tarafgirlik açısından müdahil olması gibi sorumluluk, ödev ve görev kararda özellikle vurgulanmaktadır. Taraf/müdahil olma boyutu ve temsilcilik gibi görevle topluma katkıda bulması ve aktif şekilde yer alması gibi asli görevin 1991 tarihli karara yansıtılmış olması görüldüğü gibi bileşenlere uyumlu, donanımlı yetkinlik ve liyakat, sorumluluk kişilere güven vermeyi de öne çıkarmıştır. İnsan hakları açısından ise günümüzde felsefe, hukuk, yönetim açısından siyaset ile ilgili üç boyut uyumu ve Kıta Avrupa açısından temel haklar konusunda aşamaları, süreç ve öyküleri özellikle önemli kılmaktadır. AİHS ve ASS ile öne çıkarılan temel hak ve özgürlükler aynı zamanda adalet dahil sosyal hizmetlerle verilen kamusal hizmetlere yönelik hak sahipleri içinde ölçü ve standartların gözetilmesini de taraf yapmaktadır.

DEĞERLENDİRME

34.BM İnsan Hakları Komiserliği gibi bir yapının yanı sıra Avrupa Konseyinin 9 Ekim 1991 tarihli ve R (91) 16 sayılı “*Sosyal Çalışmacı/Sosyal Hizmet Uzmanları ve İnsan Haklarının (1991) Eğitimi için üye devletler ile ilgili tavsiye kararı*” aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti için de geçerlidir. 1991 yılından beri kaynak ve hukuksal belge özelliğindedir. Tercih ve ölçünün ötesinde bir uygarlık noktasıdır. Halen yürürlükte olan 5395 sayılı ÇKK ile sosyal çalışmacılarında yer aldığı “sosyal çalışma görevlileri ile 7188 sayılı Kanunda yer alan “uzmanlar” ve de en son olarak 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde öne çıkarılan “*adli destek görevlisi*” nin de yer alması söz konusu bu karar içinde önemlidir. Sosyal hizmetler ve adalet hizmetlerinin uygulanmasına yönelik Avrupa Konseyinin 91(16) sayılı karar bağlamında anayasal görev açısından 07.05.2005 tarihinden beri yürürlükte olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi içinde önemlidir. ÇKK ile sosyal hizmetler ve adalet hizmetlerinde yer alan sosyal çalışmacılar ile ilgili boyutla birlikte AİHS ve de ASS’nın yanı sıra çocuklar ile ilgili ÇHS’da yer alan ilkeler birlikte ele alındığında 2005 yılından beri hukuka aykırı çeşitli aykırılıklar /ihlaller ortaya çıkmaktadır.

Anayasa da yer alan maddeler arasında öne çıkan 2.10;41.;90. ve 137. maddeler açısından ayrı bir sorumluluk ve görev söz konusudur. İnsan hakları ile ilgili ilkeler ve insanlık açısından uygunluk ve tutarlılık arandığında ortaya çıkan durumlar, hukuksal, teknik ve bilim açısından ele alınırken bu aykırılıklar ve tutarsızlıklalar hak sahipleri açısından ayrı önemdedir. Özellikle de sosyal çalışmacılar konusunda söz konusu kararda yükletilmiş görevler arasında “*endişenin*” öncelikli görevler arasında olması hukuksal bir sorun olarak öne çıkmaktadır. İnsan hakları bağlamında sosyal adalet ve sosyal korunmaya yönelik ilkelerin de korunması ve bu yönde yöntemlerin geliştirilmesi de politikalar arasındadır. Anayasal görev ve güvenceler ve de sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı bağlamında güçsüz ve savunmasız çocuk, kadın dahil tüm kişiler için “*taraf*” olma boyutu ve yanında olunması nedeniyle anayasal ve mesleki “*savunuculuk*” boyutunu da öne çıkarmaktadır. Kişisel vicdanın ötesinde “*insan olma*” ve insanlık, yurttaşlık görevi ise diğer öncelikli görevlerdendir.

35.Ancak adalet ve sosyal hizmetler alanında yer alan sosyal çalışmacılar dışında kendi meslekleri ve görevleri dışında benzer rol ve görevlere sahip olması nedeniyle hak sahiplerine ulaşılmasının engellendiği böyle bir durum insan hakları açısından uyumlu olmadığı da görülmektedir. 2005 yılından beri ÇKK ile sosyal hizmet konusunda eğitim almamış diğer kişilerin de benzer yetki ve göreve sahip olmasının sağlanmış olması aynı zamanda sosyal çalışmacılara yönelik asli görev ve yetkinin engellenmesine de nedendir. Bilindiği gibi çocuk korumak adına söz konusu ÇKK ile çocuk ağır ceza mahkemesini kurulması ile çocukların ağır cezalara maruz kılmasını sağlayan bakışa sahip bir kanundur. Vicdanlarında ötesindeki ÇKK’nu için 27.06.2007 tarihinde TBMM Adalet Komisyonunun yapılan görüşmeler hem adalet hem sosyal hizmet hem de bir toplumun geleceği içinde önemli olmuştur. Bu görüşmeler arasında sosyal çalışma görevlileri ve temel araçlardan sosyal inceleme ile ilgili boyun ele alındığı 35.maddenin kabulü ve benimsenmiş olması aynı zamanda adalet ve sosyal hizmetin ne şekilde yozlaştırılmasının da somut örneğidir. Vicdanların nasıl körleştiği, kaşarlanmasının da kanıtıdır³⁴. Adalet ve sosyal hizmet açısından kara leke söz konusu olup yapışan

³⁴ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/9864-2/>

TBMM Adalet Komisyonunun 27.6.2005 tarihli görüşme tutanakları arasında ÇKK.35 maddesine geldikten sonra saat.12.30 ve 4.sayfa da yer verilen bilgi.

bu kara leke “adli destek görevliler” ile daha da genişletilmiştir. Görüldüğü gibi Afganistanda ³⁵ bile çocukların korunmasından ve bakıştan uzak olması amacıyla bu kara lekenin başta sosyal çalışmacılar dahil hukuk dünyası tarafından temizlenmemesi ve benimsenmiş/kanıksanmış durum aynı zamanda insanlık açısından da bir gösterge noktasıdır. Unicef Türkiye Ofisi bu kara lekelerle danışmanlık hizmeti ile katkı da vermiştir. ÇHS de yer alan kurallar dahil diğer sözleşmelerinin göz ardı edilmeler önemli bir etkidir. Temel hak ve özgürlükler açısından insan hakları konusunda ki bu eksiklikler nedeniyle Türkiye deki sosyal hizmet ile ilgili gelişmelerin de birlikte ele alınmasını gerekmektedir.

36.Bu durum öncelikle hukuka bakış ile de ilgilidir. Bilindiği gibi sosyal hizmet ile ilgili uygulamalar 1959 tarihli ve 7355 ³⁶ sayılı Sosyal Hizmet Enstitüsü Kanunun ile yasal zemine dönüşmüştür. 1936 yılında sosyal yardımı da içeren Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı altında yapı ve uygulamalar öngörülmüştür. Bu düzenleme bağlamında Bakanlık bünyesinde Sosyal Hizmetler Akademisi kurulmuştur. Uzmanlık ve dört yıl içeren yüksek okul ile profesyonelleşme de bu sürecin devamıdır. İnsanlık tarihi açısından zekât memurluğu gibi bir görevin de dönüşmesi bağlamında profesyonelleşme ,1961 yılında başlamış 4 yıl ve 12 sömestriyi de içeren eğitim sonucu ilk “*Sosyal Hizmet Mühassısları*” ise 1965 yılında mezun olmuştur. ³⁷

Bu süreçte Sağlık ve Sosyal Bakanlığın da yer alan “Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü” yerine 27.5.1983 tarihinde 2828 sayılı “*Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurum Kanunu*” ³⁸’nın yürürlüğe girmesiyle yeni bir yapılanma öngörülmüştür. Sosyal hizmetlerin yanı sıra çocukların korunmasına yönelik genç cumhuriyet döneminin öncü yapılardan “Çocuk Esirgeme Kurumu” ise 3.6.2011 tarihli ve 633 Sayılı K.H.K. ile ibaresi dahil ortadan kaldırılması da gelişmeler arasındadır. Aile ile ele alındığı ve en son olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında Çocuk Hizmetler Genel Müdürlüğü dahil sosyal çalışmacıların, sosyal çalışma görevlilerce kendi meslekleri dışında benzer yetkilerini terk etmesi ile sosyal hizmetlerin uygulanması halen ve bu şekilde yürütülmektedir.

37.Korunmaya ihtiyaç olan çocukların korunması ile de ilgili bu gelişmede yer alan Sosyal Hizmet Uzmanları ise 1979 yılında çocuk mahkemelerine atanmaları ile adalet hizmetin de yer almaları sağlanmıştır. Yetişkin kişiler yerine çocuklar için özel bir mahkeme ancak birkaç ilde kurulmuştur.

“BAŞKAN- 35.maddeyi okutuyorum:

(Madde 35 okundu)

BAŞKAN- Buyurun Seda Hanım;

SEDA AKÇÖ- Kusura bakmayın, uygulamadan kaynaklanan bir problemi dile getirmek istiyorum. Birinci fıkrada gerektiğinde hala duruyor. Aslında, ilk alt komisyon çalışmasında gerektiğinde ibaresinin çıkmasına karar verilmişti. Uygulamada da 2253 Sayılı Kanunun 20.maddesinde bu var ve gerekmediğine karar verilerek bu araştırma yapılmıyor yaygın olarak halbuki Pekin Kuralları diyor ki önemsiz ve tali nitelikteki suçlar haricindeki tüm suçlarda yapılmalı. Şimdi, burada korunma gereksiniminde olan çocuklarda bu madde kapsamında olduğu için birinci fıkra olduğu gibi kalsın, ancak bir fıkra ekleyerek kanunla ihtilaf halindeki çocuklar için önemsiz ve tali nitelikte suçlar dışındaki bütün vakalarda çocuk hakkında verilecek kararın belirlenmesinden önce sosyal inceleme yaptırılması zorunludur gibi bir fıkra eklenir ise, ihtiyacın tam karşılanması mümkün olacak, aksi takdir de bu sosyal incelemeler yaptırılmıyor buna dikkatlerinize sunmak istiyorum.

BAŞKAN- Ramazan bey buyrun.

RAMAZAN ÖZKEPİR- Sayın Başkanım, bunu emredici hale getirirsek, o zaman, Cumhuriyet savcısı takipsizlik kararı vereceği bir olayda dahi sosyal inceleme yaptırmak durumunda kalır ki gereksiz yere görevlilerin mesaisini harcamış oluruz. O nedenle, böyle bir zorlayıcı hükmün getirilmesinin doğru olmadığı düşünüyorum. Arz ederim

BAŞKAN- Sayın Güney?

NIYAZI GÜNEY- Sayın Başkanım, Türkiye’nin her yerinde sosyal çalışmacı, pedogog, psikolog bulmamız mümkün değil. Ülke şartları dikkate alınmak suretiyle bu gerektiğinde ibaresi eklenmiştir. Bu hali ile uygundur.

BAŞKAN- maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.”

şeklindedir.

³⁵ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/afganistanda-cocuklar-icin-adalet/>

³⁶ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/sosyal-hizmetlerin-donum-noktalarindan-7355-sayili-sosyal-hizmetler-enstitusu-kurulmasina-dair-kanun/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10233.pdf>

http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tomanbay/sha_shy_shb.htm

³⁷ <http://shuder.org/Sayfa/sosyal-hizmet-uzmanlari-demeginin-tarihcesi1656>

³⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/turkiye-cumhuriyetinde-yok-edilen-kurumlardan-cocuk-esirgeme-kurumu/>

<http://www.cocukkorumaturkiye.com/ataturk-cocuk-yuvasindan-keyif-i-divana/>

Sınırlı sayıda kurulan mahkemelerde yer alan sosyal hizmet uzmanları ise araştırma yaparak raporlama, uygulamanın da parçası olmuştur.1940 yılındaki bakışın ötesindeki bu bakışın yanı sıra bu süreçte pedagoji bilimi ortadan kaldırıldığı gibi 1982 yılın YÖK kararıyla bu yüksek okul eğitime son verildikten sonra akademik eğitim devam etmiştir. Sosyal hizmet uzmanları yerine “sosyal çalışmacı” unvanı ise 4787 sayılı kanunda yer almıştır. Sosyal çalışma için yasalar da bir tanım ise yoktur. Sosyal hizmet uzmanı unvanı yasa ile kullanılmış olmasına rağmen halen pedagoğdan bahsedilmiş olması da düşündürücü durumlar arasındadır. Böyle bir galat-ı meşhur ile adalet hizmetinde sosyal hizmet uzmanı unvan ve kadrosu olmamasına rağmen kendilerini sosyal hizmet uzmanı olarak tanıtmaları ise pedagoğ ile benzerdir. Bu galat-ı meşhur durum, hak sahipleri açısından oluşturulan mağduriyetlere neden olup ÇKK.44. maddesi kapsamında ele almayı gerekmektedir. Adil yargılama ve savunma hakkı açısından TCK dahil böyle bir hukuksal sorunu da öne çıkarmaktadır.

38.Sosyal hizmet eğitimi ve profesyonelleşme açısından 1987 yılında kurulmuş olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği içinde önemlidir. Gerek Türkiye’deki Sosyal Hizmet Eğitiminin Uluslararası Sosyal Hizmet Eğitiminin bir parçası olması, gerekse ülkenin Sosyal Hizmet sistemi içinde mesleğin bilgi, beceri ve değerlerinin uygulamaya aktarılmasındaki becerileriyle Sosyal Hizmet Uzmanları Temmuz 2002’de Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Birliğine de ³⁹(IFSW) üye olmuştur. Avrupa bölgesinde de temsil edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla 1967 den beri insan hakları dahil alınmış kararların sosyal haklar açısından da dikkate almasını gerekmektedir. Ayrıca her sene mart ayı içinde bir gün Dünya Sosyal Hizmet Günü olması BM de de kabul edilmiştir

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunda yer alan tanımın yanı sıra evrensel açıdan sosyal çalışma mesleğinin tanımı ise Temmuz 2014’te IFSW Genel Kurulu ve IASSW Genel Kurulu tarafından onaylanmış ve güncellenmiştir. Böylece “*Sosyal hizmet; sosyal değişimi ve gelişimi, sosyal bütünleşmeyi, insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmelerini destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal hizmet, sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkelerini merkeze alır. Sosyal hizmet teorileri, beşerî bilimler, sosyal bilimler ve yerel bilgi ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarıyla mücadele etmek ve iyilik halini geliştirmek için insanlarla ve yapılarla çalışır. Sosyal hizmetin bu tanımı ulusal ve/veya bölgesel düzeylerde geliştirilebilir.*” şeklindedir.

39.Sosyal hizmet uygulamasına yönelik uluslararası değerler ve uygulamaya yönelik kurallar bağlamında “Almanya Sosyal Çalışmacılar Derneği (Deutscher Berufsverband für Sozial Arbeit)” örnekler arasındadır. Bu örnek ile görüldüğü gibi sosyal politika dahil mesleğin ve görevin geliştirmesi açısından “Anwalt der Menchen”⁴⁰ şeklinde insan hakları ve insanlık açısından böyle bir boyut ,” taraf”⁴¹ yapmayı yüklemektedir. İnsan hakları ve insan olma ile ilgili bu bakış bir değerlendirme noktasıdır. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik evrensel bir bakış ve uygulama yerine sosyal çalışmacıların kendi meslekler dışında benzer kılınması yozlaşma ve yozlaştırma için önemlidir. Özellikle adalet ve sosyal hizmete yönelik gelişmelerin yanı sıra başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, AIHS, ASS ve de önsözünde yer verilen Pekin, Havana ve Riyad Kurallarında yer aldığı ÇHS karşı saygıdan uzak ve korunmaması bağlamında hukuk ve sosyal hizmet adına yozlaşmanın olağanlaştırılmasına yönelik katkıların birlikte değerlendirilmesini gerekmektedir.

40.Sonuç olarak insan haklarından uzak bir bakış ile toplum içinde güçsüz ve savunmasız kılan çocuk, kadın dahil tüm kişilere yönelik başta sosyal hizmetlerden yararlanma hakkının engellenmiş olması sosyal çalışmacılar açısından endişeli bir durumda ötesindedir. Anayasa’nın 137.maddesi ⁴² açısından

³⁹ <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/>

<https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

http://www.shy.hacettepe.edu.tr/tr/menu/genel_tanitim-10#:~:text=Sosyal%20hizmet%20uzman%C4%B1%3B%20birey%2C%20aile,kar%C5%9F%C4%B1lanmas%C4%B1%20amac%C4%B1yla%20planlanmas%C4%B1%20ve%20uygulanmas%C4%B1n%C4%B1n

http://www.shy.hacettepe.edu.tr/tr/menu/genel_tanitim-10#:~:text=Sosyal%20hizmet%20uzman%C4%B1%3B%20birey%2C%20aile,kar%C5%9F%C4%B1lanmas%C4%B1%20amac%C4%B1yla%20planlanmas%C4%B1%20ve%20uygulanmas%C4%B1n%C4%B1n

⁴⁰ <https://www.dbsh.de/>

⁴¹ <http://www.cocukkorumatürkiye.com/isvicre-yurttas-medeni-kanunu-zgb-ve-turkiyedeki-cocuk-korunama-ve-de-sosyal-hizmetin-araf-olma-gorevi/>

⁴² 137. Madde

verilen hizmet ve görevlerinin sözleşmelere de uygun olması ayrı bir sorumluluğu vermektedir. Başbakanlık genelgesi veya kanunlarda yer almamasına ve/ya Resmî Gazetede yayınlanmamış yönetmelikler ile oluşturulan kadro ve görevler dahil sosyal çalışmacılar açısından bu endişelere de yoğunlaşmasını gerektirmektedir.

41.2005 yılından beri ortaya çıkan hukuksal sorun ile ilgili endişeli durumun ortadan kaldırılması için hukuksal süreçlere yansıtılmasını da görevli kılmaktadır. Kendi mesleklerinin benzer kılması nedeniyle hak sahiplerine yönelik hukuksuzluk v adaletsizliğin parçası olmaması bağlamında var olan hakları açısından yöntemlerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Mesleki onurun korunması ise diğer bir boyuttur. TBMM tutanaklarına ⁴³dayalı olarak 2005 yılında sosyal hizmet ve adaletin yozlaşmasına neden olan kara lekenin giderilmesi için sosyal hizmet eğitimi konusundaki eksiklik ve sosyal hizmet bölümlerinin yoğun açılması ile bu süreçte giderilmiştir. Açık öğretimi sonucu 35 binden fazla işsiz sosyal çalışmadan bahsedilmektedir. Avrupa Konseyinin 91(16) sayılı kararı ile birlikte uygulama boyutunun göz ardı edilmesi sonucu yeni sorunlara neden olması bu sürecin gerçekleri arasında da yer almaktadır.

İnsan hakları bağlamında söz konusu Yargı Strajesi Belgesinin 76. sayfasında çocukların lekelendirilmesinin engellenmesinden bahsedilmiş olması gibi böyle bir itirafta söz konusudur. Ayrıca ÇİM veya AGO gibi uygulamalara yönelik 7188 sayılı Kanunun gerekçelerin de yer alan açıklamalar ise diğer itiraflar arasındadır. Bu itirafların göz ardı edilmesi sonucu her sene adalet sistemine girmiş 600 binden fazla lekelendirilmiş çocuk ve gençler dahil tüm güçsüz, kişiler bu bakışla savunmasız bırakılabilmektedir. Adil yargılama ve savunma hakkı açısından bu durum avukatlar içinde ayrıca geçerlidir. İnsan hakları dahil değerler yerine gücün korunmasına yönelik yapılan tercih ile çocukların, kadınların nasıl araç olunduğu savunmasız bırakıldığı durumda bu gerçekler arasındadır. Vicdanların körleşmesi ile yaşanan hukuksuzluğunun/adaletsizliğin ve de bu yöndeki ağır mağduriyetler bu şekilde halen devam edebilmektedir. Hak sahiplerine yönelik adalet adına gözcü etmeler ve oluşan mağduriyetler karşı vurdumduymazlıklar sonucu sosyal çalışma görevliler ile başlayan süreçte “*adli destek görevlisi*” şeklinde kadro ve görev, vicdanın körleşmenin son örneklerindendir. Sorun yumağının parçası olarak sosyal iyilik halinin, korunmanın ve geliştirilmesinin nasıl engellendiğini de yansıtmaktadır.

Özellikle gerçeklerden ⁴⁴ ve değerlerden uzaklaşırken 2019 yılında Covid-19 nedeniyle bir pandemi süreci de yaşanmaktadır. Yaşadığımız yeni sorunlara, yeni yeni acılara, dertlere neden olduğu gibi sosyoekonomik yeni sorunlara da gebe dir. Böyle bir sancılı dönemde sağlık, eğitim, çalışma hayatı nedeniyle güçsüz ve savunmasız kişiler daha da etkilenmiştir. Kişiler daha da savunmasız bırakılmıştır. Sosyal koruma ile ilgili boyut sosyal çalışmacılar içinde önemli bir endişe kaynağıdır. Ekonomik açıdan şiddetli yoksunluk(yoksulluk) dahil çeşitli şekilde yoksun kılınan hak sahiplerine yönelik oluşan/oluşturulan çeşitli mağduriyetlerin yanında olmasını gerektirmektedir. Bu yönde yöntem ve araçlarının geliştirmesi de gerektirmektedir. Ancak diğer ülkelerdeki uygulamalar ele alındığında sosyal koruma açısından oldukça uzak uzak olup var olan bu durum, kapasite ve bakış, endişeleri daha da arttırmaktadır

SONUÇ

42.Avrupa Konseyi tarafından sosyal çalışma ve sosyal çalışmacılara yönelik 91(16) kararı ile insan haklarına öngörülen yükümlük aynı zamanda anayasanın savunma misyonunu da yüklemektedir. Evrensel ilke ve kurallarda bu açıdan önemlidir. Sosyal koruma bağlamında Avrupa Sosyal Şartında

J. Kanunsuz Emir

Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

⁴³ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/9864-2/>

⁴⁴ <http://www.cocukkorumaturkiye.com/9859-2/>

zamanda kamu zarı kapsamındadır. Bu boyut aynı zamanda Sayıştay'ı da ilgilendirmekte olup gereği de görevler arasındadır.

Özellikle genç Türkiye Cumhuriyet dönümde çocukların korunmasına yönelik Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocukların bayramına neden olan 23 Nisanlar kutlanırken Cumhuriyetin kurulmasına katkı verenleri ve kurumunu da hatırlamak vefa için önemli olup insanlık ve yurttaşlık borcumuzdur.Böyle bir günde aynı zamanda Çocuk Esirgeme Kurumu ibaresi dahil ortadan kaldırılması da ayrı bir hüznü ve vefasız bir durum olup yaşadığımız süreçinde bir parçasıdır.Böyle bir geçmiş vefayı da hatırlatmayı gerekmektedir. Dolayısıyla 2005 yılından beri adalet ve sosyal hizmet açısından söz konusu yozlaşmanın /yozlaştırmanın engellenmesi için bu tespitler insanlık içinde özellikle bir davettir. 22.4.2021

SHU Nihat Tarımeri

Zürih (eski) Gençlik Savcılığı Sosyal Çalışmacı